

תוכן העלון:

- 1 פריזטים או בני חורין? הרב אפרים כחלון
 - 1 הכרת הטוב שורש הכל הרב ירון ראובן
 - 3 תולדות עם ישראל הרב חיים כחלון
 - 4 שו"ת בהלכה הרב שלמה שרביט
 - 5 שו"ת ברכת האילנות הרב אפרים כחלון
 - 6 הגות ומחשבה הרב שלמה שרביט
 - 7 ענייני דיומא
 - 8 ישראל לסגולתו
 - 8 חכמת נשים
 - 9 עולם המעשה
 - 10 הלכות שבת הרב אוהד כהן
 - 11 תובנות
 - 12 מוסר אבות
 - 13 שו"ת בקצרה
- מדייני בית הדין בעזרת השם

עלון תורני

בעזרת השם

Be'Ezrat HaShem

ארגון להפצת תורה בישראל ובעולם

"את חג המצות תשמר שבעת ימים..."

הרב ירון ראובן שליט"א
יו"ר ארגון בעזרת השם

הכרת הטוב שורש הכל

הרב אפרים כחלון שליט"א
רב ואב"ד בד"ץ בעזרת השם

פריזטים או בני חורין?

דבר המערכת

ארגון בעזרת השם שמח יחד עם כל בית ישראל לרגל הוצאת העלון הנוכחי, בו נזכה כולנו ליהנות מדברי תורה מחכימים לרגל חג הפסח ולרגל החודש בו עתידין אנו ליגאל גאולת עולמים.

הציפייה לגאולה היא מהיסודות הבסיסיים של כל יהודי, ובחג הפסח היא מפעפת בלב כולם, ואולם בארגון בעזרת השם עניין זה מפעפע כל השנה כולה להכין את עם ישראל לקראת הגאולה. שהרי אמרו רבותינו (רמב"ם הלכות תשובה פרק ז) שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה. ע"ש.

ומי כמו רבני הארגון ובראשם הרב ירון ראובן שליט"א והרב אפרים כחלון שליט"א שיכולים לשמש לנו כשני עדים נאמנים על התגשמות דברי רבותינו במדרש (במדבר רבה פרשת נשא פרשה ז) שאמרו 'שעתידין ישראל שיעשו תשובה באחרית הימים והם נגאלים שנאמר (ישעיה ל) בשובה ונחת תושעון'. ע"ש.

סיפור שיעבוד עם ישראל מתחיל עם הפסוק (שמות א. ח) "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף", בגמרא (סוטה יא עמוד א) נחלקו אם זה מלך חדש ממש, או רק שהתחדשו גזירותיו, אבל גם אם זה היה מלך חדש הוא בטוח שמע על יוסף שהקים את כל האומה המצרית ועשה אותה למעצמה. אבל הוא ושאר המצרים החליטו לכפור בטובה הגדולה הזו, וזה מה שהביא אותם אחר כך לכפור בטובתו של מקום (תנחומא פרשת שמות פרשה ה), וכמו שאמר פרעה "מי ה' אשר אשמע בקולו" (שמות ה, ב).

לצערנו לפעמים רואים אדם שהיה נראה כשומר תורה ומצוות שמחליט לעזוב את דרך השם וללכת לחצוב בורות נשברים אשר לא יכולו המים (ירמיה ב. יג) הוא נהפך להיות מחלל שבת וכופר. ואנשים מתפלאים איך זה יכול להיות?

והתשובה הזו כתובה כאן בתחילת סיפור יציאת מצרים, "אשר לא ידע את יוסף" כך גם אותו אדם, היה כפוי טובה לחבריו, הוא לא העריך את כל מה שעשו בשבילו ההורים, המשפחה והחברים, וזה גרם לו לכפור גם בטובתו של מקום, אלו דברי אלוקים חיים שחז"ל מלמדים אותנו.

האנטישמיות העתיקה

דבר נוסף צריך לדעת, שאדם שלא התרגל לחנך את המידות שלו, כשיהיה לו שפע גשמי הוא יהפך להיות רשע, "וישמן ישורון ויבעט" (דברים לב טו), זה מה שהיה עם המצרים ש"שכחו" את המטיב הכי גדול שלהם, מחמת ריבוי השפע הגשמי האדיר שהביא להם יוסף, הם נהפכו לרעים וחטאים יותר ממה שהם היו, ואמרו "הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאנו" (שמות א. י) הם ראו שעם ישראל עם מוצלח, ופחדו שישתלטו על מצרים ומשם על כל העולם, ממש כמו דבריו האנטישמיים של היטלר שכתב בספרו 'מיין קאמפף' שזו התכנית של היהודים להשתלט על העולם. וכששונאי ישראל חוששים מהשתלטות

חג החירות מתבטא אצל כל אחד בדרכו, ישנם המקיימים זאת ב'חירות' מהבלגן של כל השנה, וחלקם מקיימים 'חירות' מהקירות המלוכלכים, ויש מחמירים ש'החירות' שלהם היא יציאה מהארץ, וכפי שאמר לי יהודי ישראלי מלומד: "שכדי לקיים את דברי הרמב"ם ש'חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים' (רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ו) אני טס לפלורידה, שם אני מרגיש חירות אמיתית מכל היסורין שארץ ישראל נקנית בהם".

ובאמת מי שקונה 'חירות' במחיר של 1000\$ לטיסה - החיים שלו 'קלים', וגם 'החירות' שלו קלילה, כל 'כיס אויר' מבהיל, מטלטל לו את 'החירות' בין שמים לארץ.

חז"ל (אבות פרק ו משנה ב) לימדונו: ש'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה'. תיבת 'אלא' מורה על דרך אחת ויחידה להבנת המושג בן חורין. כל דרך קיצור אחרת - אינה אלא דרך אחרת שמובילה למקום אחר, כי חירות אמיתית נקנית ביגיעה אמיתית.

ונסביר:

הכתוב אומר על יששכר שהיה השבט העמל בתורה - "וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד" (בראשית מט יד - טו),

פסוקים אלו אומרים דרשוננו, כי מאחר שהארץ טובה ונעימה, למנה נטה שכמו לסבול? ואם צריך להטות שכמו לסבול איזו מן מנוחה ונעימות יש בארץ?

על הנקודות האלו עומד האלשיך הקדוש ומבאר: 'שידענו מרבותינו ז"ל (עיין בברכות דף ה עמוד א) כי ג' מתנות טובות ניתנו על ידי יסורין, תורה וארץ ישראל ועולם הבא. וכאשר יחפוף באחת מהן לא ימלט מיסורין. וכאשר יחפוף בתרי מגו תלתא (בשתיים מתוך שלש) יוכפלו ייסוריו, והחפף בכל מעמד שלשתן לעסוק בתורה ולדור בארץ ישראל ובעולם הבא ישולשו ייסוריו, ולא יקוף אם ירבו לו מאד'.

וממשיך האלשיך הקדוש ואומר: "בכל אלו המתנות בחר יששכר שהיה עוסק בתורה

הרב אפרים כחלון

• המשך •

שתלמידי חכמים לא צריכים שמירה, אלא גם בגלל הסיבה שבלמוד תורתם והוראתם לכלל ישראל, הם משלמים מס חשוב וגדול מאין כמוהו, וזה כנגד זה.

אתה הראת לדעת שהחירות האמיתית היא רק לעוסקי התורה שמשחררים מכבלי עיגון עניני העולם הזה ובחרים בתורה ובמשה עבדו, וכמאמר התנא (אבות פרק ג משנה ה) 'רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ'.

לספרי הרב אפרים
כחלון שליט"א - טרוק

ובימים שכאלה שזקוקים כולנו ל'ונתתי שלום בארץ' מן הדין עלינו לקיים את הכתוב שקדם להבטחה האלוקית הזו והוא: "אם בחוקותי תלכו" (ויקרא כו, א), ופירש רש"י שתהיו עמלים בתורה. ויהי רצון שנזכה.

תמיד, וכיון שראה את מנוחת העולם הבא כי היא טובה בחר גם בה, הרי כאן שנים תורה ועולם הבא. וגם ראה השלישית "את הארץ כי נעמה" - היא ארץ ישראל, על כן "ויט שכמו לסבול" - יסורין, ועמל השייכים לאלו. והרויח בזה, שאשרי מי שעמלו בתורה, כי אין אדם שאין לו עמל בזה העולם, אלא שיש עמלים ואינם מקבלים שכר, ויש עמלים ומקבלים שכר - הם עמלי תורה. ועל כן אחר שבין כך ובין כך לעמל יולד, טוב לגבר ישא עול תורה עליו ויהיה בו עובד את ה' ומקבל שכר, "ויהי למס עובד" - כי היה למס ועמל, שעובד בו את ה', מה שאין כן בעמל זולתו. ויהי המס - הוראותיו שהיו יוצאים לכל ישראל'.

נמצאנו למדים שעמל בתורה ויסורים המגיעים מתוך עסק התורה, לא רק שמזכים לשכר אדיר בעולם הבא, אלא גם מבטלים את שאר יסורי העולם הזה, וכשבוחר יששכר לתת מס רוחני ולעבוד את ה', זה לא מתוך 'פרזיטיות', אלא מתוך אידאל ערכי וחישוב עניני, שעבודה ומס שכוה עדיפים וכדאיים למרות הקשיים, ולכן הם נפטרים ממיסי שמירה (עיין שולחן ערוך חושן משפט סימן קסג טע"ד), לא רק בגלל הסיבה

הרב ירון ראובן

• המשך •

פרעה שהבטיח ליוסף כל כך הגנה ושמירה וכל טוב לאחיו, רק שיבואו לגור במצרים (בראשית מז ד), הפך את עורו ובעצה אחת עם נתיניו הוא מחליט להתעלל ולשעבד את בני בניהם בצורה אכזרית ונוראה, כל ההבטחות שלו לא היו שוות כלום.

כמה גאוה, כפירה, ואכזריות!

יוסף דואג לכולם - פרעה מתאכזר לכולם

מה עושים אנשים אחרים שאין להם מידות טובות ויראת שמים, ברגע שהם עולים לגדולה, הם מסדרים את המקורבים שלהם, ואת המשפחה שלהם, וזהו. לא מענין אותם שאר העם, יוסף לא ממנה אף אחד מהאחים לאיזה תפקיד ממשלתי, אלא ממשך לדאוג לכל העם בחן בחד וברחמים. מצד אחד דאג להם להתיישבות טובה בארץ גושן, רחוקה מטומאת מצריים כמו שרצה הסבא קדישא יעקב, ומצד שני לא הזניח את שאר העם הרעבים, והעסיק אותם לפנים משורת הדין, ונותן להם 80% רווח, ורק 20% הוא נותן לפרעה.

את פרעה לא ענין העם המצרי, גם כאשר הם כבר היו מיאשים, וכמו שמעיד

הכתוב ואומר

"ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלוקיהם, הטרם תדע כי אבדה מצרים" (שמות י, ז), הם אומרים לו שכל מצרים נחרבה, למה אתה ממשיך להחזיק את עם ישראל?

ופרעה עדיין מסרב, הגאוה שלו לא נותנת, הרי הוא מחזיק את עצמו אלוה, אז למה שיקשיב למישהו?

זהו שורש כל הסיפור. גאוה, כפירה, כפיות טובה, - או ענוה, יראת שמים, והכרת הטוב!

יהודית הם מוצאים פתרונות מהירים, מחנות עבודה, עינויים והרג, וזה מה שהיה במצרים.

גסות הרוח של פרעה לעומת הענוה של יוסף

אדם שהוא גאוותן הוא גם כפוי טובה, כי הוא לא חושב שהוא צריך להחזיר טובה על משהו שעשו לו, כי הכל מגיע לו, ולכן פרעה שעשה את עצמו אלוה, (מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ח), ואמר על עצמו "לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט ג), כפר בטובתו של יוסף, ואחר כך בטובתו של מוקם, וכשתראה כפוי טובה תבין שהוא תלמיד של פרעה.

בשנה הבאה בירושלים הבנויה

נזכר בגילוי המבהיל והמרגש של יוסף הצדיק לאחים, עד שלא יכלו לדבר (בראשית מה, ג) והנה המפגש הזה לא מסתיים בהאשמות צעקות, או אפילו ויכוחים, אלא בדברי עידוד של יוסף לאחים: "ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם" (בראשית מה ה). נתבונן מה קורה כאן, יוסף שנמכר לעבד למצרים, עברו עליו שנים עשרה שנות כלא, נסיונות צרות ובעיות, וכשסוף סוף מגיע הרגע והוא מתגלה לאחים, לא רק שהוא לא מקפיד עליהם, עוד הוא מרגיע אותם

שלא יתעצבו על זה שהם מכרו אותו, למה? "כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם" - אלוקים שלח אותי כדי שאני אוכל לדאוג לכם, הכל נעשה בשבילכם ולטובתכם.

לא רק הכרת טובה כנגד טובה - אלא אפילו הכרת טובה כתשלום לרעה שעשו לו האחים.

כמה צדקות, ענוה ורחמנות!

איזו תהום פעורה בין יוסף לפרעה - גאוותו וחוסר הכרת טובתו של פרעה - חוסר הכרת הטובה של פרעה נבעה מגאוה וחוסר יראת שמים, כשאדם חושב שהכל מגיע לו, הוא לא מכיר טובה, וגאוותו הגדולה מביאה אותו גם לכפירה בהשם, גם להשם הוא לא מכיר טובה.

(מתוך ספרו של הרב ירון ראובן "ישם מדבר לאגם מים")

תולדות עם ישראל

הרב חיים כהלון שליט"א
מגיד שיעור בישיבת מאור ישראל
ומדריך חתנים

רבי יוחנן מחיה את רב כהנא

יוחנן. ביקש רב כהנא מרבי יוחנן לחזור על השיעור. וכעת הראה רב כהנא את עוזו - ואין עוז אלא תורה, והתקדם במהירות שוב לשורה הראשונה לפני רבי יוחנן.

רבי יוחנן היה יושב על שבע כריות, ועל כל קושיא שהקשה רב כהנא, ולא ידע לענות, הוריד כרית אחת. כדי לכפר על הביזיון שעשה לרב כהנא, עד שרבי יוחנן ישב על הרצפה.

מחמת זיקנותו של רבי יוחנן היו לו גבות ארוכות שמכסות את עיניו. ביקש רבי יוחנן שירימו את גבות עיניו, כדי לראות את רב כהנא החריף והמקשה. משרתיו הגביהו את גבות עיניו במכחול עשוי מכסף.

הביט רבי יוחנן, והנה הוא רואה שרב כהנא מחייך, חשב רבי יוחנן שרב כהנא צוחק עליו, וחלשה דעתו, ורב כהנא נפטר.

מה שלא ידע רבי יוחנן, שרב כהנא לא חייך - אלא ששפתו הייתה קרועה, והיה נראה כמחייך...

למחרת אמר רבי יוחנן לתלמידיו, ראינו מה עשה הבבלי הזה? הסבירו התלמידים לרבם ביראת כבוד, שהחיוך הוא בעצם חתך בשפה, ורב כהנא לא התכוון ללעוג לו.

הלך רבי יוחנן למקום הקבר והחיה את רב כהנא, וחזר רב כהנא לבית המדרש לאחר שהבטיח לו רבי יוחנן שלא תחלש דעתו ממנו לעולם...

בלימוד תורה, שהרי התחייב לא להקשות רק לרבי יוחנן ראש הישיבה, והתחיל לדבר איתם בלימוד וכולם ראו שכוחו וגבורתו מלא עולם - בעולמה של תורה.

מיהר ריש לקיש אל רבי יוחנן רבו ואמר לו: "ארי עלה מבבל" - שהרב יכין טוב את השיעור של מחר. למחרת היום הגיע רבי יוחנן למסור את השיעור בבית המדרש והושיבו את רב כהנא בשורה הראשונה שם היו יושבים התלמידים הטובים ביותר - כיאה לכבודו.

התחיל רבי יוחנן לדרוש בדברי תורה, ורב כהנא נאמן להבטחתו לא פותח את פיו. במשך השיעור כשראו שרב כהנא לא משתתף ומקשה, העבירו את רב כהנא אחורה, משורה לשורה עד שהגיע לשורה השביעית האחרונה. אמר רבי יוחנן לריש לקיש: "ארי שאמרת נעשה שועל".

הבן היוידע מבאר שריש לקיש סבר שכל הקושיות והפולפולים הוא אומר אותם מדעתו, מחרפות שכלו, ולכן אמר על רב כהנא "ארי עלה מבבל" כאריה, אך כשראה רבי יוחנן, שרב כהנא לא מקשה ולא מתרץ, חשב, שרב כהנא שמע את הקושיות האלה מרבו, ולא אמר אותם בשם רבו. והערים על התלמידים, כשועל שדרכו להערים, ולכן אמר עליו ש'נעשה שועל'.

הבושה הזו הספיקה לרב כהנא, ואמר: יהי רצון שהצער שעברתי, יהיה במקום שבע השנים שאמר לי רב לא להקשות על רבי

חיזוק האמונה בתחית המתים - נצרכת לכל אחד ואחת מעם ישראל, ובכל יום שאנו מתקרבים לגאולה עלינו לחזק את האמונה בהשם שיחיה את המתים, וכבר היה כן לעולמים: הגמרא בבבא קמא (דף ק"ז עמוד א) מביאה מעשה נפלא של תחית המתים... מעשה באדם אחד שרצה למסור תבנו של חברו לגוים. כששמע על זה רב הזהיר את המוסר שאסור לעשות את המעשה הרע הזה, כי הגויים יחרימו את התבן בלי דין ומשפט.

המוסר ענה בחוצפה לרב: שהוא ילך וימסור. רב כהנא תלמיד רב שהיה במקום, היכה את המוסר על צווארו ושבר את מפרקתו והרגו.

צויה רב לרב כהנא לברוח לארץ ישראל כדי שהשלטון המקומי לא יהרגו אותו. ושיקבל עליו כעונש שלא יקשה על רבי יוחנן שבע שנים - שהם מעשר שנותיו של אדם, על זה שעשה מעשה של הוראה הלכה בפני רבו, וגם כנגד מי שלא רבו לא ישאל ויקשה להראות כוחו בתורה (מהרש"א).

עלה רב כהנא לארץ ישראל, נכנס לבית המדרש, באותו הזמן היה ריש לקיש החברותא של רבי יוחנן - חוזר עם התלמידים על השיעור שרבי יוחנן לימד אותם. כשראה רב כהנא שרבי יוחנן לא נמצא בבית המדרש, לא חשש לדבר

הירות וגאולה

הרב שלמה שרביט שליט"א
ראש כולל ודיין בבד"ץ 'בעזרת השם'

מלך המשיח - גילוי מלכות הבורא יתברך

ואפשר שלכן אמרו שע"מ שיבוא מלך המשיח ותתגלה מלכותו יתברך צריך שיכלו גסי הרוח.

ואפשר בס"ד שיש רמז לזה בשמו של משה, שמניין משה עם הכולל עולה כמניין 'דל' ועוד 12 פעמים הוי"ה, לרמז, שעל ידי משה שהיה בבחינת 'דל' שרתה שכינה בכל י"ב שבטי י"ה.

ולענ"ד יתכן לרמז דבר זה ברמז נאה, כי הנה שמו של יהודה הוא שם הוי"ה ובתוכו אות ד', ואפשר שהוא מתבאר ע"פ הנ"ל, שכיון שמלך ישראל אינו נוטל שררה לעצמו, ועל ידו מתגלית מלכותו יתברך בתחתונים, והתנאי לזה הוא השלימות במידת הענווה, על כן נמצאת אות ד' בשמו של יהודה, שהיא אות המורה על הענווה (ד' מרמז על דל כידוע בדרשת חז"ל), ועל זה דוקא שורה שם הוי"ה ומתגלית מלכותו יתברך.

דוקא על ידי זה אפשר לשבת על כסא ה' למלך, כי רק בזה תתגלה מלכותו יתברך ללא התערבות בשר ודם.

ולכן משה רבינו נקרא מלך (ויהי בישרון מלך), כי היה עניו בתכלית, וביטל עצמו כלפי ה' יתברך, עד שכל הוראות מלכותו היו בבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו, שזה גופא גילוי מלכות ה' בארץ. ונמצא שמי ששלם בענוה ראוי הוא לזכות למלכות אמיתית.

ובזה מתיישב מה שאנו אומרים בהגדה, זיוציאנו ממצרים לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח וכו', שהקשו ע"ז, והרי משה היה המלאך שנשלח לגאלם, ואין אמרו 'לא על ידי מלאך', אלא שהביאור הוא, שכיון שמשה היה עניו ביותר, ועשה עצמו כמי שאינו, והיתה שכינה מדברת מתוך גרונו, בזה היה ניכר שה' יתברך הוא הגואל, וא"כ גם זה נקרא 'לא ע"י מלאך'. כי משה היה כמי שאינו.

כתוב בפסוק (דברי הימים א כט, כג), 'וישב שלמה על כסא ה' למלך'. ונמצא, שכסא מלכותו של שלמה לא היה 'כסא שלמה' אלא כסא ה'!! והדבר צריך ביאור. ולענ"ד בביאר עניין זה יש לומר: כי הנה כסא מלכותו יתברך הוא המקום שממנו מתגלית מלכות ה' בעולם, וכאשר ישב שלמה על כסא ה', היתה מלכותו על פי דבר ה', והיה ניכר לכל שהמלך האמיתי הוא הבורא יתברך, ולא היה מי שטעה לומר ששלמה הוא המלך, כי היה ניכר בכל הנהגת המלכות של שלמה שאין מלכות מלבד מלכותו יתברך.

ועניין זה הוא היסוד האיתן והמוכרח למלך ישראל, שכל כולו בטל ומבוטל כלפי מלכות שמים, עד שבכל הנהגת מלכותו אין לו שום ביטוי עצמי של מלכות בשר ודם. ולכן כתוב באבות דר' נתן שיהודה זכה למלכות מחמת מדת הענווה, דלית ליה מגרמיה כלום, כי

הרב שלמה שרביט שליט"א
ראש כולל ודיין בבד"ץ 'בעזרת השם'

להקדים קריאת שמע בעונתה לפני שיספרו העומר

תהינה. ובביאור הלכה (ס) כתב בזה"ל 'כתב בספר מור וקציעה בטעם דסופרין אחר התפלה משום דבדורות הראשונים היה המנהג להתפלל ערבית קודם הלילה ובסיום המעריב התחילה הלילה ואז היו סופרין בדין בתחלת הלילה. אכן בחק יעקב ס"ק ט"ז כתב דמדינא צריך להקדים ק"ש ותפלה שהוא תדיר. ע"כ. ואמנם היה מקום להבין בכוונת הביאור הלכה, שלעולם אליבא דהמור וקציעה יש להקדים את הספירה לקריאת שמע, ושכך דעת המור וקציעה בדעת מרן הש"ע, ורק שאלבא דהחק יעקב אין לעשות כן, כי קריאת שמע שהיא תדירה קודמת לספירת העומר שאינה תדירה. ואולם, לעניו"ד לאחר העיון בגוף דברי המור וקציעה נראה ברור, שאין להכריח כן בדעתו, שהרי המעיין בדבריו יראה שלא נזכר בדבריו קריאת שמע כלל וכלל, וכל דבריו נסובו לבאר שספירת העומר צריכה מעיקר הדין להיות קודמת לתפילה יען שתפילה אינה אלא מדרבנן, וספירת העומר יש לה עכ"פ עיקר מן התורה, וא"כ בהכרח דלא איירי בעניין קריאת שמע שהיא ודאי מן התורה, ולשונו שם 'באמת מן הדין היה ראוי לספור קודם התפלה, דספירת העומר דאורייתא, ואף לפמ"ש הר"ן בשם מפרשים, שהסכימו דהשתא אינה אלא מדרבנן מ"מ יש לה עיקר מפורש בתורה, משא"כ תפלה שאין לה אלא רמז בדרך אסמכתא (מלעבדו בכל לבבכם) פשיטא דספירת העומר קדמה, אף על גב דתפלה תדירה אפ"ה ספירה יש לה דין קדימה בלי ספק, דהיא עכ"פ כמו דאורייתא והוא כי מקודש ותדיר לגבי תפלה, אלא משום דכבר נהגו להתפלל ערבית מבע"י, לכך סדרו תפלת ערבית קודם ספירת העומר, כדי שתפגע ספירת העומר בעונתה האמתית, ואעפ"כ אין מנוס מלהקדימה כל האפשר, מיד בהתחלת הלילה, וכדמסיק הטור וזמן הספירה מתחלת הלילה. וכו' ע"ש. והרואה יודה, שאין שום הכרח בכוונתו להקדים את הספירה לקריאת שמע, ולא הזכיר בדבריו מידי מעניין קריאת שמע, והרי עכ"פ גם לשיטתו שספירת העומר שהיא דרבנן חמורה מתפילה מכח מה שיש לה עיקר מן התורה, מ"מ ודאי שקריאת שמע עדיפא מינה שהרי היא ודאי מן התורה. וא"כ פשוט שלא בא לומר שיש להקדים הספירה לפני קריאת שמע. והגם שבספירה יש טעם להקדימה לתחילת הלילה משום דבעינן תמימות וכמו שהזכיר המור

דמכל מקום צריך להתפלל תחלה תפלת ערבית וקריאת שמע בזמנה, שהוא תדיר וקודם לספירה. ע"ש. ואפי' לפי מה שכתב המשנ"ב (סי' תפט סקי"ח) שכתבו האחרונים דאם יצאו הכוכבים מותר לו לספור אפילו לא התפלל עדיין מעריב וכו' ע"ש. שהוא נראה היפך כל הנ"ל, וכן באמת מצאנו שכתבו המג"א וכן כתב להדיא הגאון רבינו זלמן בש"ע הרב (סימן תפט סעי' טז) מ"מ הוסיף ע"ז שם להדיא בש"ע הרב ש'ראוי להקדים תפלת ערבית לספירה, שתפלת ערבית היא תדירה והספירה אינה תדירה ותדיר קודם לשאינו תדיר. עכ"ל. (ולשונו שם 'מותר לספור קודם תפלת ערבית אפילו במוצאי שבת וכו' ואינו נחשב ליום העבר אלא ליום המחרת, ומכל מקום ראוי להקדים תפלת ערבית לספירה שתפלת ערבית היא תדירה והספירה אינה תדירה ותדיר קודם לשאינו תדיר. עכ"ל). והובאו דבריו בכף החיים (סי' תפט אות מג). ועוד יש לומר דכל דברי המשנ"ב הנ"ל שמותר להקדים הספירה לערבית לא איירי לגבי קריאת שמע, דגבי קריאת שמע שהיא דאורייתא לעולם אין היתר להקדים את הספירה לק"ש, והיינו לפי מש"כ בהגהות רעק"א סי' תפ"ט דכל מה שנפסק להלן בש"ע דיש להקדים במוצ"ש את הספירה להבדלה מטעם דאפוקי יומא מאחריו, מ"מ אליבא דהרמ"א דס"ל בסי' רע"א דהבדלה דאורייתא י"ל דהבדלה קודם. ע"ש. וחז"י מיהת דס"ל דכל שחיובו הוא מן התורה יש להקדימו עכ"פ. וא"כ הוא הדין שקריאת שמע שהיא גם תדירה וגם דאורייתא (ולכל הפחות ספק דאורייתא אם כבר קרא בין השמשות) שיש להקדימה לספירה מדינא ולא רק בגדר ראוי. ועי' שכך כתב בשו"ת משנה הלכות (חלק ח סימן קצג) שאין לספור קודם תפילת ערבית אלא יתפלל ערבית עם הציבור ואח"כ יספור וכו' ע"ש. ולהלן יבואר שכך מתבאר להדיא מדברי הלבוש. וכך ודאי נהוג עלמא, כאשר מתפללים ערבית לאחר צאת הכוכבים, שמקדימים את התפילה לספירה. והוא מנהג פשוט. ולא מפני שכך הוא סדר התפילה. וכדלהלן.

והנה מרן בש"ע (סימן תפט) כתב 'בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר, ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה. ע"כ. ומבואר בלשון מרן שהספירה שאינה בתחילת הלילה אינה לכתח"י, ורק אם שכח בתחילת הלילה שפיר יוכל לספור בהמשך הלילה, וביאר בזה הלבוש, וכ"כ במשנ"ב, דהיינו טעמא כדי שיתקיים יותר מה שכתוב תמימות

שאלה: ציבור שמתפלל בימי הספירה ערבית בבין

השמשות, ומכוונים לסיים התפילה מעט לאחר צאת הכוכבים כדי לספור העומר בזמן שהוא לכתח"י, האם צריכים לחזור לקרות את שמע בזמנה קודם הספירה או לא.

תשובה: יש לקרוא קריאת שמע קודם שסופרים העומר.

והנה לפום ריהטא יש לפשוט הדין בזה ע"פ מה שכתב השערי תשובה שהביא המשנ"ב בהל' חנוכה (סי' תרעב סק"א) שגם הנהגים להדליק נרות חנוכה בתחילת השקיעה, אם לא הדליק את הנרות מקודם צאת הכוכבים והגיע זמן צה"כ, יקדים להתפלל מעריב דהוא תדיר וגם יש בה מצות ק"ש שהיא דאורייתא וכו' ע"כ. ונמצא א"כ שישנן ב' סיבות שמחמתן יש להקדים ק"ש לפני הדלקת הנרות. וכיון שאנן קיי"ל כעיקר שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן, וגם אינה תדירה ביחס לק"ש, נראה פשוט שיש חיוב להקדים את קריאת שמע לקריאת הספירה. ויש לומר כן אפי' למאן דס"ל דספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, כיון שעכ"פ ק"ש הוי תדיר טפי. והגם שבניו"ד כבר קראו הציבור את שמע בבין השמשות, מ"מ כבר מבואר בש"ע (סימן רלה סעי' א) שכל שלא קרא את שמע בצאת הכוכבים חייב מדינא לחזור ולקרוא שוב את שמע מיד כשיצאו הכוכבים, ולשונו של מרן שם (סי' רלה) 'זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת שלשה כוכבים קטנים וכו' ואם קראה קודם לכן, חוזר וקורא אותה בלא ברכות. ע"כ. וכתב שם המשנה ברורה שבמאמר מרדכי ובנהר שלום כתבו שמה שצריך לחזור לקראה לאחר צאת הכוכבים הוא מעיקר הדין ולא משום חומרא, ושכן דעת הגר"א סק"א וכו' ע"ש. וא"כ ודאי דחיוב זה מקרי תדיר לגבי ספירת העומר, ויש לו דין קדימה. וכן כתב להדיא השאג"א בסוף תשובתו (סי' כב), דספירת העומר וק"ש, ק"ש קודם, דהוי תדיר שבחובה וכו' ע"ש. ולמסקנתו שם כל שהוא תדיר אפי' הוא מדרבנן יש להקדימו לשאינו תדיר אפי' הוא מן התורה. יעו"ש. וא"כ מבואר בדבריו שמה שמקדים את שמע אינו מחמת מה שק"ש היא מדאורייתא, אלא מחמת מה שהיא תדירה ביחס לספירת העומר. ע"ש.

וכיוצ"ב כתב הגאון בעל חק יעקב, על מש"כ הרמ"א (סי' תפט סעי' ד) דכשהגיע הזמן הראוי לספור בו העומר אסורין לאכול עד שיספור. שכתב ע"ז בחק יעקב (סי' טז)

שו"ת בדיני ברכת האילנות
מהרב אפרים כחלון שליט"א

שאלה א: האם עדיף לברך ברכת האילנות ברוב עם, או שעדיף לקיים זריזים מקדימים למצוות, לברך מיד, וירוויח לברך בראיה ראשונה? האם יש בכלל המושג של זריזים מקדימים למצוות בברכת האילנות?

תשובה: כבר עמדו על זה הפוסקים - והביאו ראיה מראש השנה (דף לב ע"ב) דזריזין מקדימין למצות דחי לטעמא דברוב עם הדרת מלך, וכמבואר בשו"ת יביע אומר (חלק ב - יורה דעה סימן יח), דעדיף להקדים המילה, מאשר לאחר ולעשותה בריבוי עם. ויש בברכת האילנות דין דזריזין מקדימין, וכן היה נוהג מרן הראש"ל צ"ל ללכת בכל ראש חודש ניסן ואפילו אם היה חל בשבת, וכמ"ש בחזון עובדיה (פסח עמוד כג בהערה). ע"ש.

שאלה ב: האם עדיף לברך רק על אילן אחד, ויהיה זריז לברך ברכת האילנות מיד כשרואה פעם ראשונה אילן אחד בחודש ניסן, או עדיף להמתין ולברך על שני אילנות?

תשובה: דעת כמה מרבוותא, דבעינן ב' אילנות, והידור זה שיצא ידי חובת הניפוסקים גדול ממעלת ההידור של זריזים מקדימין. ובתשובה הארכת.

שאלה ג: בספר עטרת פז (עמודים פד-פה) הביא כמה עובדות מחכמי אר"ץ שבירכו ברכת האילנות ובאו האילנות על תיקונם ונתייבשו העצים, ובעלי העצים לא הרשום לברך שוב לשנה האחרת. ע"ש. ויש לעיין אם מותר באופן זה לברך ברכת האילנות בשבת, שהרי גורם בשבת שיתייבש האילן, [וזה חוץ מהסיבה שכתב הכף החיים שע"פ קבלה לא יברך ברכת האילנות בשבת. ע"ש].

תשובה: מותר, כיון שאין בזה מעשה, ובמיוחד דהוה כגרמא. ואפילו את"ל דהוה פסיק רישא, הוה ליה פסיק רישא דלא ניהא ליה בדרבנן שרבו הפוסקים המתירים וכמ"ש בשו"ת יביע אומר (חלק ה - אורח חיים סימן כח) וכ"ש במקום מצוה.

שאלה ד: אם היה לו ספק האיך לסיים הברכה אם לומר בנוסח: שלא חיסר בעולמו "כלום", או לומר בנוסח: שלא חיסר בעולמו "דבר", ולכן החליט לסיים הברכה בלי המילה האחרונה, וסיים רק "שלא חיסר בעולמו", האם יצא?

תשובה: נראה שיצא, דלא שינה ממשמעות ונוסח הברכה.

שאלה ה: אם מהדר לא לומר שום ברכה לפני שטובל במקווה בבוקר, האם יטבול קודם, אע"פ שמפסיד לברך בראיה ראשונה?

תשובה: כיון שיש מ"ד שמפסיד בראיה ראשונה (עיין מחצית השקל אורח חיים סימן רכו סעיף א), יברך לפני המקוה.

שאלה ו: אונן לא עלינו שיום אחרון שהוא אונן, הוא בדיוק היום אחרון שיכולים עוד לברך ברכת האילנות, האם יברך?

תשובה: לא יברך. ולא אכפת לן מה שעובר הזמן, ועיין במ"ש הגאון הראש"ל הגר"י יוסף נר"ו בילקוט יוסף (אבלות הערות סימן ז' - הלכות אנינות הערה א).

דנקט כהרמב"ם ודעימיה) והסדר של ליל יו"ט שני הוא רק דרבנן ע"ש. וחזי' מיהת שהשיקול המכריע בזה הוא רק מצד דאורייתא או דרבנן, ולא סליק אדעתיה כלל לומר שיש להקדים את הספירה מצד מה שבעי' לספור בתחילת הלילה מדין תמימות, וא"כ פשוט שלדידן שהספירה היא רק דרבנן וקריאת שמע היא מן התורה, שיש להקדים את הקריאת שמע לפני הספירה, לפי דעתו של הרש"ש זלה"ה. ואפי' המתעקש שיאמר שדעת המור וקציעה להקדים את הספירה לקריאת שמע, לדידן פשוט הוא שאין בכח הספק בדעת המור וקציעה להוציא ממה שמפורש בדברי הלבוש והחק יעקב והשאגת אריה והש"ע הרב והנה"ש, שיוצא מדבריהם בפשיטות שיש להקדים את הקריאת שמע לספירת העומר. ובפרט שהמנהג הפשוט היום מסייע לדברינו, שהרי כל מי שמתפלל לאחר צאת הכוכבים סופר העומר רק לאחר התפילה וקריאת שמע, ואילו לדברי המור וקציעה יש להקדים את הספירה לתפילה, אלא ודאי שנהגו שלא לחוש בזה לדברי המור וקציעה, וכל שכן שלא נחוש לומר שכוונתו לומר כן גם כלפי קריאת שמע. ופשוט. וכע"ז כבר כתב בשו"ת מגדנות אליהו (חלק ד סימן לו) שהגם שמצאנו שמעלת תמימות היא לספור בתחילת הלילה וכו' אבל הרי אנו מתפללים ערבית לפני ספירת העומר ואין חוששין למעלת התמימות, וע"כ דתדיר עדיף טפי וכו' עכ"ל. וא"כ מפורש בזה שנקט שהמנהג מוכיח שאין אנו חוששים למעלת התמימות עד כדי שנקדים את הספירה לתפילה או לקריאת שמע. וכן ראיתי שכתב חכם א' בקובץ אור תורה (אדר תשנ"ז סימן נב), שיש להקדים קריאת שמע לספירת העומר.

ואמנם יש מי שטען שיש להקדים הספירה לקריאת שמע מצד מה שהספירה היא כחלק מסדר התפילה, ושבה אין ריעותא במה שנקדימה לקריאת שמע. ואולם פשוט שמכל דברי רבותינו הנ"ל, מוכח בפשיטות שאין בטענה זו ממש, שא"כ לא היה לו להלבוש לכתוב שקידוש ליל שבת קודם לספירה, וכן מוכח מהשאגת אריה והגאון ר' זלמן וכו' שכתבו בפשיטות להקדים ק"ש לספירה. והוא מבואר. ועוד יש להוכיח שאין לומר כן שהרי כבר מבואר בסי' תרפ"ז בדברי המ"א והפרי מגדים שיש להקדים קריאת שמע למקרא מגילה הגם שגם מקרא מגילה נתקנה כחלק מסדר התפילה, שנתקן לומר לפנייה ולאחריה מזמור 'אשרי יושבי ביתך' וכן 'ובא לציון' וכו'. ואעפ"כ כתבו המג"א והפמ"ג שיש לומר לפנייה קריאת שמע. ובדין מקרא מגילה הארכנו במקו"א. והוא מבואר.

וקציעה שם בהמשך דבריו, מ"מ פשוט שאין להכריח שכוונתו לומר בזה שיש להקדים הספירה לקריאת שמע מחמת דין תמימות, שהרי לא הוזכר בדבריו דין קריאת שמע, לא מיניה, ולא מקצתיה. וכדברינו יוכח להלן מדברי הלבוש בלא מקום לספק. ומעתה הוא תמוה להכריח כן בדעת מרן שכוונתו במה שכתב 'בתחילת הלילה' שבא ללמד שיש להקדים הספירה לקריאת שמע. וזה פשוט לענ"ד. ופשוט דברי מרן באו ללמד שיש חשיבות להקדמה לספור העומר בזמן שהוא תחילת הלילה ותו לא, אבל לא לענין להקדימה לקריאת שמע. ובאמת שכך יש לנו לומר גם ככוונת הביאור הלכה, שהביא את דברי המור וקציעה רק כדי ללמד על החשיבות להקדים את הספירה מה שיותר, אבל לא התכוון לומר בדעת המור וקציעה שיש להקדים הספירה לקריאת שמע, שהרי כאמור דבר זה לא הוזכר כלל בדברי המור וקציעה. ועל זה סיים הביאור הלכה עם דברי החק יעקב שיש להקדים את קריאת שמע לספירה מחמת שהקריאת שמע היא תדיר, ולא היתה כוונתו שהחק יעקב הוא כחולק על המור וקציעה, אלא כוונתו היתה לאפוקי מהטועים שיתפסו שיש להקדים הספירה אפי' לפני קריאת שמע.

ובאמת שככל זה מוכח בדברי הלבוש, שהרי כתב מחד גיסא (סימן תפט אות א) בזה"ל 'ומדכתב תמימות ש"מ שצריכין להיות השבע שבתות תמימות ולא יחסר מהם כלום, וא"כ צריכים להתחיל לספור מתחלת הלילה וכו' הלכך מצוה מן המובחר לספור בתחלת הלילה וכו' ע"ש. אולם עם כל זה כתב בהמשך דבריו (בסעי' ט) שמדינא בליל שבת ויו"ט מברכין וסופרין לאחר קידוש, דהא קידוש וספירה בהדדי חיילי בצאת הכוכבים, וקידוש שהוא תדיר הוא קודם וכו'. ע"ש. ומפורש בדבריו שהגם שיש מעלה לספור מיד בתחילת הלילה מחמת דינא דתמימות, מ"מ כל כמה שיש לפנינו מצוה אחרת שהיא תדירה, שיש להקדים את התדיר דהיינו הקידוש לפני הספירה שאינה תדירה, וא"כ ברור שלשיתנו דהוא הדין שיש להקדים את הקריאת שמע לפני הספירה. וא"כ הכי נמי נכון לבאר בדעת המור וקציעה. ובאמת מלבד מה שכבר הבאנו שמהלבוש והשאגת אריה והחק יעקב ובעל ש"ע הרב של הגאון ר' זלמן כתבו בפשיטות שיש להקדים קריאת שמע שהיא תדיר לפני הספירה, נראה שכן יש להוכיח מדברי הרש"ש בנה"ש (דכ"ה ע"ב) שהובא בכף החיים (סופר סי' תפ"ט אות ו), שכתב במי שנמצא בחו"ל, שיש לו לספור העומר בליל יו"ט שני של גלויות לפני הסדר שעושים ביו"ט שני, ומטעם ספירת העומר הוי מדאורייתא (לדידיה

הרב שלמה שרביט שליט"א

ראש כולל ודיין בבד"ץ 'בעזרת השם'

תפילה ובטחון

הכח, והוא אומרו (דברים לב יח) צור ילדך תשי, והנה לצד שראה אל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל אבל אין כח ברחמים לצד מעשיהם כנזכר, אשר על כן אמר למה תשובה נצחת מה תצעק אלי פירוש כי אין הדבר תלוי בידי הגם שאני חפץ עשות נס כיון שהם אינם ראויים מדת הדין מונעת ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת, ואמר אליו דבר אל בני ישראל פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות זה תתגבר הרחמים וכו' כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה. ותמצא שכן היה וצדיק הראשון הוא נחשון בן עמינדב ונכנס עד גרונו ולא נבקע הים עד שאמר כי באו מים עד נפש כמאמרם ז"ל (סוטה ל"ז.) וכו' יעו"ש.

ונמצאנו למדים מכל זה, שאמנם מחד גיסא מתאוה הקב"ה לתפילותינו, כמפתח לגאולה, אולם מאידך, מצפים מאיתנו לשנות את המעשים, כי לפעמים אין הדבר תלוי בידו יתברך, וכדברי האור החיים הקדוש הנ"ל, שהגם שהוא יתברך חפץ עשות נס, כיון שאין אנו ראויים, מדת הדין מונעת, ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת, ועל זה חידש לנו הרב שהעיצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים, 'דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים וכו' כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה.

אל ה'. אמר רבי יהושע בן לוי, משל למה הדבר דומה. לבת מלך שהיתה עוברת בדרך והיו הלסטים משתעבדין בה. התחילה צועקת אל המלך. אמר המלך, לכך הייתי מתאוה. כך ישראל, היו משעבדים במצרים, תלו עיניהם לשמים, שנאמר: ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו (שמות ב, כג). הוציאם הקדוש ברוך הוא והיה מתאוה לשמוע תפלתם ולא היו מתפללים. מה עשה. גרה בהם פרעה וחילו ורדף אחריהם, שנאמר: ופרעה הקריב (שם יד, י), שהקריב את בני ישראל לתפלה. מיד, ויצעקו בני ישראל אל ה'. לכך כתיב: יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראני את מראיך השמיעני את קולך (שה"ש ב, יד), אותו הקול ששמעתי במצרים. מיד אמר הקדוש ברוך הוא למשה, ואתה הרים את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה (שמות יד, טו).

ומתבאר מדברי המדרש שמה שזימן הקב"ה את ישראל למצוקה זו שעל הים להיות במצב של יונתי בחגוי הסלע, היה מחמת מה שהיה מתאוה לתפלתם, והוא מה שסיים הפס' השמיעני את קולך וכו' כי קולך ערב וכו'.

ואולם, יש להתבונן בזה, שהרי בשעה שעמדו ישראל על הים כתיב ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ופרש"י "מה תצעק אלי". למדנו, שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה, לא עת עתה להאריך בתפלה, שישראל נתונים בצרה וכו' דבר אל בני ישראל ויסעו. אין להם אלא ליסע, שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם, והם, והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים. ע"כ. והוא פלא עצום שהרי כפי המבואר במדרש הנ"ל, לזה גופא זימנם ה' אל צרה זו.

וכע"ז ויותר מזה הקשה רבינו האור החיים הקדוש בזה"ל: 'מה תצעק אלי. קשה ולמול מי יצעק אם לא לה' אלהיו ובפרט בעת צרה דכתיב (יונה ב') קראת מצרה לי, (תהלים קי"ח) מן המצר קראתי יה, ואם לצד שהרבה להתפלל הלא כל עוד שלא נענה מהעונה בצר לו לא ירף מתפלה. עוד רואני כי נתקבלה תפלתו ואמר לו ה' הרים את מטך וגו' אם כן קבלנות זה שאמר מה תצעק אלי למה'.

וכתב ליישב, 'אכן יתבאר הענין על פי מאמרם ז"ל (שמות רבה פכ"א) שישראל היו נתונים בדין מה אלו אף אלו, ודבר ידוע הוא כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה יוסיפו כח במדת הרחמים ולהיפך ב"מ ימעטו

במדרש (תנחומא שופטים אות יג) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם (שם פסוק י), באותה שעה התחילו בני ישראל צועקים להקדוש ברוך הוא, שנאמר, ויצעקו בני ישראל אל ה' (שם) אמר הקדוש ברוך הוא, יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה (שה"ש ב, יד), למה היו ישראל דומין באותה שעה, ליונה שברחה מלפני הנץ, ובאה להכנס לפנים מן הסלע, והיה הנחש בתוכו. בקשה לצאת, הרי הנץ על הפתח. כך היו ישראל, הים הולך וסוער עליהם, והשונא רודף אחריהם, והחיות מן המדבר, והיו מוקפין מארבע רוחות. ומנין שהיו החיות מן המדבר. שנאמר, סגר עליהם המדבר (שמות יד, א). ואין סגר אלא חיות רעות, שנאמר: אלהי שלח מלאכה וסגר פס אריותא (דניאל ו, כג). מה עשו. נשאו עיניהם לאביהן שבשמים וצעקו, שנאמר: ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם וגו' ויצעקו בני ישראל אל ה'. לכך כתיב: יונתי בחגוי הסלע וכו'. ע"כ.

ובאמת יש לנו להתבונן, למה עשה ה' ככה להביא עליהם חיות רעות, היפך ממה שהתנהג עמם במצרים שלא פגעו בהם החיות כלל במכת הערוב, והיו נבדלים מהמצריים בכל עשרת המכות, ועתה הוא להיפך, שבשעת בריחתם פתאות באות עליהם החיות הרעות והוא פלא.

ואכן שמה אפשר לפרש בזה, כי לפעמים בחייו של אדם מזמנים לו מן השמים נסיונות, ובטפשותו הוא חושב שכך הוא מהנהגת הטבע ח"ו, וכשבאו המצרים ורדפו אחר עם ישראל היה מקום ח"ו לטעות בדבר זה ולומר שהסיבה שמחמתה התעוררו המצרים לרדוף אחריהם היא מחמת מה שישראל לקחו מהם את ממונם, ונהרגו בכוריהם וכו', ועל כן כדי שלא יטעו ישראל לומר שרדיפת המצרים היא בדרך טבעית, הביא עליהם קיבוץ גדול של חיות מן המדבר דוקא באותה שעה, כדי לעוררם שגם רדיפת המצריים אחריהם הוא מאת ה'. לעוררם אל התפילה ולשים בטחונם בו יתברך.

ועוד שם אות יד, יונתי בחגוי הסלע. זה שאמר הכתוב: ה' סלעי ומצודתי (תהלים יח, ג). אמר רבי אלעזר בן פדת, אמרו ישראל למה עשית לנו. עכשו באין ועושין לנו כמו שעשינו להם, שהרגנו בכוריהם ונטלנו ממונם. לא אתה אמרת לנו, ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה (שמות ג, כב). אמר להם: אין לכם אלא שתהיו עומדין ושותקין, והקדוש ברוך הוא עושה מלחמותיכם, שנאמר: ה' ילחם לכם ואתם תחרישון (שם יד, יד). הוי, ויצעקו בני ישראל

הרב ירון ראובן שליט"א
יו"ר ארגון בעזרת השם

שלא עשני גוי

לנצרות 'דת הרחמים והאהבה', - יש גם מוסלמים שמדברים בחמלה וידידות מופלאה, אבל בקרבו ישים ארבו, - דוד המלך אומר "ברוך ה' שלא נתננו טרף לשיניהם" (תהילים פרק קכד) מי שרואה בהיסטוריה של עם ישראל כמה זוועות עברנו, אינקוויזיציות, שואות, שמדות, זה שאומות העולם, מליארד אנשים לא מחסלים אותנו זה כבר נס בפני עצמו, אם הערבים שהם יותר ממליארד אנשים היו רק באים ויורקים עלינו היינו טובעים. הקדוש ברוך הוא לא נתן להם שכל כדי שלא יזיקו לנו, שלא יתאחדו נגדנו, - וגם אם חושבים לעשות כך כמו שקרה השנה, הקב"ה מסכל את מזימתם, וגורם להם מתחים ומריבות בתוכם, זו הברכה של "וסכסכתי מצרים במצרים" (ישעיה פרק יט פסוק ב).

אנטישמיות בכל מקום

אנשים חושבים שאין אנטישמיות באמריקה, הם לא רוצים לחשוב על זה או לדבר על זה אבל האמת שיש משפחה אורתודוקסית בקליבלנד שבארצות הברית, שהאבא השתגע והחליט לעזוב הכל ולהיות גוי, והוא רוצה את כל הילדים אצלו, והוא מכריח את הילדים שלו לאכול חזיר ולעשות עבירות, האמא שנשארה דתייה ונלחמה בבית משפט לקבל את הילדים, השופט האנטישמי העניש אותה וזרק אותה לכלא ותמך באבא העשיר.

בזמנו פרסמנו את הסיפור הזה כדי שאנשים יתמכו בהם - לפני כמה ימים רצחו יהודי במרחק שתי קילומטר מהבית שלי, אין הסבר למקרים האלו חוץ מהסבר אחד, והוא מה שאמר רבי שמעון בר יוחאי במדרש (ספרי במדבר פרשת בהעלותך פיסקא סט) "הלכה היא עשיו שונא ליעקב" זאת הלכה שלא תשתנה - עד שיעלו מושיעים בהר ציון, לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה, והיה בית יוסף להבה ובית עשו לקש.

להביאו אליו ודרש ממנו למסור לו את אוצרות משפחת אבי אלחוקיק שהכילו מרגליות וכלי הזהב ועדיים. כנאנה סירב. מוחמד ציווה לענותו, ואחר כך הרג אותו באכזריות רבה.

כך אנו רואים בזמנינו, שכל מטרת האיסלאם הוא הרג ואיבוד של כל מי שלא הולך בדרכם, וגם בתוכם יש פלגים רבים ההורגים אלו אלו.

אלהי עץ ואבן - נצרות ואיסלאם

יש רמזי יפה על דתות הנצרות והאיסלאם: הכתוב אומר והפיץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון" (דברים פרק ד פסוקים כז כח) ובקודים של התורה באותו פסוק רמוזים גם ישו וגם מכה בדילוג של 49 אותיות, זה הפסוק היחיד בכל 304,805 אותיות, שבתורה שרמוזים יחד העץ של ישו הצלוב, והאבן של האיסלאם - מכה.

שאר עובדי האלילים

יש כתות בהודו אחת מהכתות עובדים חולדות!! ממש כך, הם דואגים להם לאוכל, באמצע המנזר שלהם יש בריכה של חלב לחולדות! וגם האנשים זוכים לשתות ממנה.

יש כאלה שמתפללים לאופנוע, זה האלהים שלהם, בהודו כל פעם שפרה עוברת כולם עושים עלינו לשבח משתחוים מתפללים, השתן של הפרה נחשב דבר מבורך חלק שותים את זה חלק שמים את זה בבית. יהודי שאומר כל בוקר "שלא עשני גוי" הוא צריך להבין במה הוא זכה, מה האופציה? היית מאמין בנצרות בישו שהיה סוטה, (סוטה דף מז עמוד א) או באסלאם שלא מפסיק לרצוח? מאמין בפרה?

טרף לשיניהם

יש מסיונרים שנראים נחמדים הם קוראים

נצרות - ליצנות
כל הנצרות היא שקר, אין שם שאלות, כשאתה שואל את הכומר שאלה הוא אומר לך: - "תאמין".

פעם בא כומר לרב וביקש ממנו שיחליף אותו בעבודה חודש, כי הוא יוצא לחופשה ולא רוצה שיברחו לו הקליינטים, "הם יתוודו לפניך ואתה מקבל את הכסף!"

הרב הסכים בתנאי אחד שלא ישאל אותו הכומר כמה כסף הוא עשה. כשחזר הכומר שאל את הרב "נואיך היה?" "כמה כסף עשית?" הרב היהודי מתחמק, בסוף הוא עונה לו - "עשיתי 25 מליון דולר"

הכומר מתעלף - "איך עשית כל כך הרבה כסף בחודש?" "זה סוד" אומר הרב "תשלם לי עוד 5 מליון דולר ואני יגלה לך"

הכומר כמובן משלם...

"גילה לו הרב היהודי את הסוד - "כל מי שהגיע להתוודות אמרתי לו הרי עוד הרבה פעמים אתה תחטא בחיים למה שתטרח לבא לכאן כל שבוע, תשלם מראש וגם תקבל הנחה על כל הכמות..."

לצערנו אנחנו גם מתנהגים ככה חושבים שזה יהדות, נתרום כסף והכל בסדר...

מוחמד מקים דת האסלאם - פרא אדם

האסלאם מבוסס על רצח וזנות - כך היה מתחילת התהוות האיסלאם על ידי "נביאו" מוחמד.

מוחמד התחתן בגיל צעיר עם אלמנה מבוגרת ועשירה, וכאשר נפטרה - השתמש בכספיה כדי לשכור שכירי חרב, ושפך דם רב כדי לסלול את שלטונו בקרב העמים הישמעאלים, בתוכם טבח גם יהודים. לאחר שהביס את יהודי הכפר, לקח לעצמו כשלה את אשתו של אחד היהודים שמו היה 'כנאנה אבן אבי אלרביע', מוחמד רצה להתנקם בו נקמה אכזרית. הוא ציווה

בשורה טובה לציבור הרחב

ארגון בעזרת השם והעומד בראשו הרב ירון ראובן שליט"א שמחים להודיע לציבור הרחב על יסודו של

בד"ץ לדיני ממונות - 'בעזרת השם'

בעיה"ק ירושלים ת"ו ועיה"ק טבריה ת"ו

בראשותו של הגאון האב"ד

הגר"א כהלון שליט"א

והדיינים הגאונים

הגר"ש שרביט שליט"א והגר"צ דידי שליט"א.

הבד"ץ עומד בנשיאותו והכוונתו של

מרון הגאון הרב יעקב זמיר שליט"א

חבר ביה"ד הגדול ירושלים.

ניתן להזמין תור לדיין במספר 054-2822755

מסגולות ליל הסדר

חודש ניסן מאמר זמן חירותנו אות ל"ד) וז"ל: הנה נודע בזוהר הקדוש ענין המצות שהם מיכלא דאסוותא, והנה הצדיקים ובכל העולם החסידים ואנשי מעשה קראו כן להמצות "מיכלא דאסוותא" באומרם שהוא מסוגל לרפואת הגוף לכל מאובים וחוליים רח"ל, ולכאורה יפלא דהלא הכוונה נראה בזוה"ק שם (פרשת בא) שהיינו רק תיקון ורפואת טהרת הנפש בא על ידי אכילת המצות בפסח ולא רפואת הגוף, אולם יש לומר.... כי עיקר המחלות נמשכים ונתהווים ומתפשטים מחולי העצבים (נערוון) והמחשבות המבהילות והמעציבות, אכן הבוטח בה' חסד יסובבנו ושמח בחלקו אשר נתן לו השי"ת.... כי כאשר ישיג רפואה ממיכלא דאסוותא על הנפש ממילא יתרפאו עורקיו ע"י בטחונו ודביקות אמונתו להשי"ת וכנ"ל על ידי זה יגיעהו גם רפואת הגוף, עכ"ד.

כך גם כתוב בשו"ת אור לציון (חלק ג - הערות פרק טו): "כפי שכתוב בספרים, אין אדם נעשה חולה בגופו אא"כ נפגמת נשמתו מאותו צד, וא"כ כשמתקן ומרפא נשמתו ע"י אכילת המצה, מתרפא גם גופו"

להפך דין לרחמים

כתב רבי חיים פלאג'י (חיים לראש יחץ אות א) ע"פ החיד"א, כי המצה האמצעית אותה חוצים ביחץ היא כנגד יצחק ועל ידי שבירתה ביחץ יעשה רושם לשבור את הגבורה בזכות יצחק, להפך מידת הדין לרחמים.

כתב רבי חיים פלאג'י (חיים לראש מגיד אות יב) שבשפיכת היין בעשר המכות אם נשאר בסוף עדיין יין בכוס, לא ישפוך כולו במכה האחרונה, והביא כן מספר חמדת ימים שכתב כך: "והיין הנשאר בו הוא יין המשמח, ולא ישפך דם נקי חלילה, אלא נהפוך הוא להוסיף עליו יין אחר סוד גבורות חדשות".

והוסיף החבי"ף שם להזהר שלא תחזיק אשה את הכלי אליו שופכים את היין, וראוי שלא תהיה אשה כנגדו באותה שעה, אפילו אשתו. עיי"ש.

עם ישראל רוצה ומקיים מצות מצה ואת כל המצוות לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו, ומבקשים שכל פנייה וכוונה שאינה לכבוד ורצון הבורא, תהיה בטלה ומבוטלת, אלא שיש פעמים שהתורה עצמה וחז"ל גילו לנו שיש תועלת אפילו גשמית בקיום המצוה בעולם הזה, ואם התורה מגלה זאת, ברור שאין להסתירו:

סגולת הלילה להגאל גם מכל צרה פרטית

כך כותב הנצי"ב מוולוז'ין בספרו העמק דבר על הפסוק "שמורים לכל בני ישראל לדורותם". ואלו דבריו: אז היא שעה המוכשרת להיות נגאל מכל צרות באשר היה אז גאולה ראשונה, ע"כ הוא שעת הכושר לעולם, כי זה היום עשה ה' להיות גורם לזה. עד כאן.

לכן ככל שנחגוג את הסדר בשמחה באהבה ויראת השם, ועם כל קושי שיש נשתדל להרגיש כבני חורין, כך תהיה גאולתנו מכל צרה של כל אדם באשר הוא, כי הרי זה ליל שימורים "לדורותם".

כך גם מבואר בדברי האור החיים (פרשת בלק) על הפסוק א-ל מוציאם ממצרים: על כן אמרו יודעי פנימיות התורה כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה ונוספים בעם בני ישראל והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים, והוא אומרו אל מוציאם כי לא יציאה ראשונה לבד אלא בכל שנה ושנה מוציאם. ע"כ. [והדברים נודעים כבר מאיש האלוקים הרמח"ל בספרו דרך ה', בהופעת האור השייך לאותו זמן בכל שנה].

אכילת מצה רפואת הנפש ורפואת הגוף

מקור הדבר בזוהר הקדוש פרשת תצוה (דף קפג ע"ב) שהמצה נקראת "מיכלא דאסוותא" דהיינו מאכל רפואה. - ניתן לומר בפשטות שהרפואה היא רפואה רוחנית לתחלואי הנפש, - אלא שמבואר בספרים ששורש תחלואי הגוף נעוץ בתחלואים רוחניים.

וכך כותב האדמו"ר ממנוקטאש זצ"ל בספרו שער יששכר (מאמרי

הכנת נשים

הרבנית שרה כחלון תח'

סליחה בליל הסדר

במצרים וכל העבודה הקשה שעבדו לא שינו את לשונם לא רק שלא שינו את השפה אלא גם את צורת הדיבור לא שינו ותמיד דיברו כמו שיהודי צריך לדבר בנחת בנועם ובסבלנות אחד לשני בגלל הנקינות ושאר הלחץ של פסח נחשפנו ליותר דיבורים לא יפים פה ושם היו אפילו כעסים על הילדים שלכלכו את מה שכבר ניקנו קצת מריבות עם הבעל שלא מספיק עוזר או סתם להוציא עליו את תסכול העבודה הרבה שהיתה על כתפיו ובקיצור הלחץ והבלגן של הנקינות והקנינות של פסח הוציא מאיתנו דיבורים לא כל כך יפים שלא נשמעים במשך השנה ועכשיו כשאנחנו נמצאים ממש בפתחו של ליל הסדר לא נשכח שבני ישראל למרות הלחץ והעבודה הקשה לא שינו את לשונם ודיבורם וזה היה שבחם.

הג הפסח נקרא פסח מלשון פה שח שצריך לספר ביציאת מצרים לא רק על יציאת מצרים צריך לשוחח אלא גם להתפייס ולבקש סליחה אחד מהשני בעיקר מבני הבית על כל מה שהיה הזמן הנקינות.

ובעזרת ה' שיהיה פסח כשר ושמח לכל בית.

השבח לה' שיצאנו ממצרים לפני 3300 שנה, בשנה ההיא יצאנו מעבדות לחירות, ומאז אנו עובדות כל שנה לכבוד החג.

למרות שהנקיונות כבר מאחורינו, אי אפשר לומר שהרגשנו חירות, כשכל כך קשה עבדנו נקינו, ושמרנו שלא יכנסו עם חמץ, כמה שעות שינה שהתעופפו לנו אי שם ונעלמו.... מזכיר קצת את השעבוד במצרים. מה גם שהחלפנו תפקידים, הבעלים יושבים עם הילדים בגינה כדי שהנשים יוכלו לעבוד...חילוף התפקידים גם כן מזכיר את חילוף התפקידים שהיה במצרים בין הגברים לנשים כדי להקשות על היהודים.

יש בדיחה שאומרת - שפרעה שחרר את היהודים מוקדם מהצפוי ולמרות בנגזר עליהם 400 שנה, בפועל עבדו רק 210, כיון שפרעה ידע שהנשים ימשיכו את העבודה במשך השנים כשיתכוננו לפסח... אמנם את עבודת הפרך אנחנו טועמים אך לא נשכח למה זכו בני ישראל לצאת ממצרים הכתוב משבח את עם ישראל על שלא שינו את שמם לשונם ולבושם עם ישראל למרות כל הקשיים שהיו

בדיקת החמץ של הרב פינקוס

גופי רועד מהמאמץ העצום ומהעייפות המתישה, וכשסיימתי כבר עלה השחר. בבוקר לאחר התפילה קויתי לנוח קמעא, אלא שטרדות מצוות היום, כשרפת החמץ ועוד, גרמו לי לותר על מנוחתי על אף התשישות והעייפות הנוראה.

טרם תפילת ערבית של ליל הסדר הרהרתי לעצמי בעגמה; מי יודע איזה 'סדר' צפוי להיות לי אחר שהעייפות תכריע אותי, ומי מדבר על ארבע הכוסות שעלי לשתות... נגשתי לתפילה ברגשות מעורבים אולם ברגע שהתחלתי להתפלל שכחתי מהכל; כמין רוח קדושה החלה לאפף אותי, ותחושה מתוקה שכמוה לא חשתי מעולם מלאה את כל חושי.

באותה תחושה מרוממת ומיוחדת התחלתי בסדר הלילה, ולמרבה הפלא לא חשתי בעייפות כלל. להפך, הייתי דרוך כולי שלא לבזבז ולו רגע אחד מהלילה הקדוש. קראתי את ההגדה בהתרוממות נפש מיוחדת וליבי עולה על גדותיו משמחה שכן טעם מתוק שכזה ממילות ההגדה לא טעמתי מעודי!

אף את יתר מצוות הלילה, כאכילת המצה והמרור ושתית ארבע הכוסות, קיימתי בהתרוממות רוח בלתי רגילה. העייפות לא נגעה אלי כלל ועיקר, והרגשתי בכל ישוטי שאני מוכן למסור נפש על קיומן של המצוות.

הפכתי לאדם אחר! חשתי קרבת אלוקים אמיתית, ואור גדול אפף אותי למשך כל ה'סדר', עד אחר חצות הלילה. לגודל פליאתי, גם אחר סיום הסדר לא הייתי מסוגל ללכת לישון. נותרתי ער כל הלילה ועסקתי בסיפור יציאת מצרים עד אור הבוקר.

הופתעתי לגלות כי התרוממות הנפש שבה הייתי שרוי בליל הסדר המשיכה ללוות אותי גם ביום-טוב שלמחרת, ולא סרה ממני גם בימי חול המועד. ניצלתי את ימי המועד לשקידה עצומה בתורה ובתפילה. ניתן לומר שלא עסקתי בימי אותו הפסח בשום דבר, מלבד קרבת אלוקים.

באותה שנה חל שביעי של פסח בערב שבת, ובעת תפילת המנחה של יום שביעי של פסח עלו דמעות בעיני. חששתי מאוד פן תתפוגג ממני רוח הקדושה עם סיום ימי הפסח והמעבר ליום השבת. התחזקתי במחשבה כי יום השבת בוודאי מקודש מה'יום טוב' שלפניו, החלטתי לנסות להמשיך בעלייתי הרוחנית וקויתי להמשך סיוע ממרום.

ואכן, באותה שבת חשתי לראשונה את טעמה הערב והמתוק של שבת קודש, ולראשונה הבנתי את מהות קדושתה.

ומאז החלה כל עלייתי...!"

"אם יש בי משהו היום", סיים רבי שמשון שתף את סודו המפעים, "הרי שהכל מכוחה של מצווה אחת מדרבנן, מצוות בדיקת חמץ, שנאחזתי בה וקיימתי בה במסירות נפש!"

הרב שמשון פנקוס זצ"ל סיפר את המעשה הבא, ממנו חלה תפנית בחייו לכיוון מעלה:

"בהיותי תלמיד בישיבת בריסק התגוררתי בדירה המשותפת לי ולכמה חברים נוספים, כיון שהייתי בן חו"ל ולא שבתי לביתי לחג הפסח, נוצר מצב שבלייל בדיקת חמץ נותרתי לבדי בדירה, כך שהוטלה עלי מצות בדיקת החמץ בדירה כולה.

הדירה הגדולה היתה ישנה ומוזנחת למדי, כך שתהליך הבדיקה נמשך אל עומק הלילה. במשך כמה שעות עמלתי לבדוק חדר אחר חדר, מבצע שהיה כרוך במאמץ ניכר של פנוי חפצים שהפריעו למלאכה, ועוד כהנה וכהנה מפריעים ומעכבים. סוף סוף סיימתי את המלאכה, קרוב לחצות הלילה. צנחתי על הכסא בתשישות, עיף ויגע, אך חדור בתחושת ספוק.

אלא שדבר מה הטריד פתאום את מנוחתי; נזכרתי בעלית הגג, שעל אף שהיתה משותפת לכלל דיירי הבנין, והכל היו חייבים בבדיקתה, ידעתי כי אם לא אבדוק אותה - איש לא יעשה זאת.

בליבי התחוללה מלחמה: מצד אחד הייתי תשוש ועיף, וגם ידעתי כי מלאתי זה מכבר את חובתי ההלכתית מעל ומעבר לנדרש ממני, אולם מאידך, ידעתי כי מחשבות אלו מקורן בעייפות החומר, ומצד הדין לכתחילה עלי לבדוק את עליית הגג.

אחר דקות ספורות של התחבטות, גמלה בלבי ההחלטה: לא להיכנע! החלטתי לקיים את המצווה באופן מושלם ובמסירות נפש, ומיד טפסתי בשארית כוחותי לעלית הגג. כשפתתתי את הדלת הרעועה והדלקתי

את האור, עמדתי המום מן המחזה שנגלה למול עיני: ניכר היה ששנים רבות לא נוקתה העליה כלל וכלל. הרצפה היתה מכוסה בשכבה עבה של אבק סמיך, ובכל פינה ופינה התגוללו חפצים בערבוביה מוחלטת.

'וכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה' - נזכרתי בהלכה המפורשת ב'שולחן ערוך', אולם העייפות שפשטה בכל איברי, כמעט וגרמה לי להתיאש.

אלא שאז נזכרתי כי גמרתי אומר לקיים את המצווה במסירות נפש ויהי מה! וכך, כאילו לא סיימתי זה עתה מלאכה מפרכת ומתישה בת כמה שעות, אזרתי את שארית כוחותי, מלאתי דליי מים והתחלתי במלאכה.

זר כי היה נקלע לעלית הגג באותה שעה, היה נתקף בהלם מהמראה המוזר שלפניו: בחרר ישיבה אמריקני טיפוס מבוסס בבובץ ובטיט ועוסק במלאכת ניקוי של מקום שכמעט ולא דרכה בו רגל אדם וכל זאת לאחר חצות הליל של ערב פסח...

רק קרוב לעלות השחר הצלחתי סוף סוף לבדוק את החמץ, כשכל

הלכות שבת

הרב אוהד כהן שליט"א

יציאה לרה"ר עם משקפים או מכשיר שמיעה

מנזק ושיכול להתהלך כרגיל ברחוב דשרי. ולכא' יש להעיר על דבריו, ראשית מדוע אם כן לא התירו לסומא להלך עם מקלו והרי אין לך שמירה גדולה מזו שהרי רק על ידי המקל מרגיש בטוח לצאת לרחוב ואינו מתהלך זולתו, והרי בדין סומא אין חולק כלל שהרי מרן בשולחנו הטהור פסק כן הלכה למעשה, שאין הסומא רשאי להלך במקלו. ועוד, מדוע נחלקו האליה רבה ושאר אחרונים (הובא במשנ"ב לעיל על דברי הט"ז בדין הליכה במדרון ועל שלג ובגשמים והרי באופנים הללו ודאי החיגר נשמר בהליכתו על ידי המקל ולפי דברי הרב בהסבר דברי המאירי הנ"ל היה מקום להתיר. ולכא' היה מקום לומר בדברי המאירי הנ"ל שהותר לאסורים להלך עם השרשראות מכיוון דכל שנעשה בע"כ ועל רגליהם ודאי בכה"ג חשיב כרגלם ממש דמה היה עליהם לעשות ובמאירי בביצה שלא כתב לשון שמירה ודאי אפשר להסביר כך בדעתו, עיי"ש.

ואולי היה מקום לחלק בין הליכת החיגר עם מקלו באינו צריך לו ממש לבין לבישת המשקפיים שבלבישתם הוא מלבוש טפי מאחיזת המקל בידו דכיוון שלובשם על גופו נחשב כדרך מלבוש משא"כ שאוחז המקל בידו.

וכעין זה כתב באיגרות משה בדין ענידת שעון ברה"ר שמעיקר הדין כל שלובשו בדרך מלבוש על גופו לא הוא משאוי (והקשה עליו בשו"ת להורות נתן דא"כ היכי אמרינן שבטבעת ללא חותם לאיש ועם חותם לאשה הוא משאוי והרי עונדו על אצבעו אע"כ דלא המלבוש גורם) וכך כתב בשו"ת יחוו"ד לחלק שנשאל על ענידת שעון וכתב כל מאי דאסר מרן בשו"ע במפתחות של כסף שענודים על צווארו על אף שהם תכשיט מ"מ כיוון דצריך להם אף לתשמישם חישנין בהכי וכתב על זה ביחוו"ד ה"טעם דאסירי הוא רק משום שאין דרך לעונדו על צווארו, הא באופן שילבשוהו כדרכו שרי דהוי מלבוש. אתה האית לדעת שאף בהיתר תכשיט יש לחלק בין לובשו כדרך הלובשים ובין העונדו על צווארו וה"ה בנדוד והבן.

וכעת נבוא לדון במכשיר השמיעה, דלכא' אם נאמר כדברי האחרונים הנ"ל שבדרך לבישה שרי טפי משום מלבוש הנ"ל דשרי אף בנדוד, אך לחולקים נראה דמכשיר שמיעה גריעא טפי ממשקפיים שהרי משקפיים ודאי עוזרים לאדם להנצל ממכשולים בדרכים ובמיוחד היום בכבישים שידוע שרבו בס הסכנות ואדם ללא ראייה טובה ממש נמצא בסכנה, אך מכשיר שמיעה ייעודו העיקרי לעזור לאדם לשמוע את דברי חבירו ועל אף שגם יכול להצילו מכמה סכנות ודאי גרע ממשקפיים. ובוודאי דלא עדיפי מחיגר היכול להתהלך בלעדי מקלו דאסור.

אף שיש מקום לומר דאין לחלק ביניהם כלל, דסו"ס כאשר האדם נעזר במקלו באינו יכול לילך זולתו חשיב המקל כרגלו, וה"ה נמי בלבוש משקפיו באינו יכול להתהלך בלעדיהם ולא להרווחה בעלמא דשרי דהוי כעינו וה"ה במכשיר שמיעה דהוי כאזנו. וכעין זה כתב בשו"ת דברי משה (או"ח סי' ה') דאם לובש המשקפיים להרווחה בעלמא לית לן בה דודאי אסור. אך לפי"ז שוב יקשה מדוע נאסר הסומא לצאת במקלו דהרי פשוט דהמקל הוי כעינו אם לא שנאמר כמו שחלקנו לעיל דשאני דרך מלבוש מאחיזת המקל.

ומצאתי כתוב במנחת שלמה תניינא (כו') שנשאל אודות מכשיר שמיעה וכתב בשם הגר"ש קלוגר דכל דבר שמותר לחולה להלך עמו

האם מותר לצאת לרה"ר במקום שאין עירוב, במשקפיים או במכשיר שמיעה, ומה הדין בסומא וזקן הזקוקים

למקל בהליכתם?

כתב הטור או"ח שא' (סעיף יז) וחיגר שאינו יכול להלך בלא מקל מותר לילך בו וכו' אבל אם אפשר לילך בו זולתו ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו כמו הזקן, אסור. ע"כ. ובבית יוסף כתב דין סומא ומקורו בגמ' (ביצה דף כה:) אין יוצא הסומא בקב שלו... וטעמו משום דהכלל הוא כל שניתן להלך אף בלא המקל אם כן המקל הוי משוי ואסור, אך באופן שאינו יכול לילך זולתו שרי. וכן פסק מרן בשו"ע (סעי' יז וסעי' יח) דחיגר שרי לילך עם מקל באינו יכול לילך זולתו, וסומא אסור בכל אופן שהרי סומא יכול לילך מצד עצמו ורק עצם עיוורונו גורם לו קושי בהליכה ובכה"ג הוי משוי. ובט"ז שם בס"ק יב כתב דנראה שבאופן שקשה לילך כגון שהמקום משופע או בימות הגשמים או כשיש שלג שרי לילך דהוי המקל כרגלו ולא רק כמתקן פסיעותיו. ובמשנ"ב בס"ק סה' כתב בשם האליה רבה ועוד אחרונים לפקפק בדין זה של הט"ז. נמצאת למד שכל סיבת ההיתר להלך במקל הוא דבלעדיו אינו יכול להלך כלל והוי כרגליו.

וכעת נדון בדין המשקפיים האם נדון אותם כדין חיגר שיכול ללכת זולת מקלו רק שעוזר לו לתקן פסיעותיו והכי נמי שהרי יכול להתהלך ברחובה של עיר אף ללא משקפיו, או דנימא דאף בזה נאמר שדינו כחיגר שאינו יכול לילך זולת מקלו והוי כרגלו, או כמו שכתבו באחרונים בדין המשקפיים לקמן דהוי כעינו.

עוד יש לדון האם חישנין הן במכשיר שמיעה, והן במשקפיים דילמא נפלי ואתי לאיתווי ברה"ר ד' אמות, וכתב ע"ז המשנ"ב, וכן פסק החזו"א דרק באופן שהמשקפיים מהודקים שרי, וברפויים על פניו כתב להדיא לאסור, ובגדר מהודקים על פניו כתבו האחרונים דבדקינן אם כאשר מוריד האדם את ראשו כלפי מטה נופלות המשקפיים, או שנשארות באופן מהודק על פניו. ובחזו"א כתב להחמיר אף במוהדקים דחישנין דהם כמשוי, אך בשבט הלוי ובאור לציון וכן מרן הגרע"י ביבי"א כתבו להקל.

ועוד היה מקום לומר שבאופן שהמספר במשקפיים הוא נמוך מאוד ואף בלעדי המשקפיים מתהלך כרואה ודאי יש מקום להחמיר אף במהודקים שהרי מקור הדין אליבא דכו"ע הוא מדין חיגר במקלו, אם כן מאי שנא חיגר דהתירו נשיאת מקלו רק באופן שאינו יכול להלך כלל בלעדיו, א"כ אף במשקפיים הדין כן, שכל שאינו יכול להתהלך כלל ללא המשקפיים ובלעדיהם ממש מסתכן בהליכתו שרי, הא לאו הכי אסור, ונראה שדווקא בתרתי שרינן באינו יכול להתהלך זולתם ובמהודקין דלא אתי לאיתווי.

ובמאירי בפירוש המשנה (שבת פירוש המשנה השביעית) כתב וז"ל וכן התירו בבני אדם הנחבשים לצאת באזיקים ובכבלי ברזל, שכל שנעשה "לשמירה" אינו משאוי ולשליפה אין לחוש שהרי נזהרים הם בכך, ויש חולקים באלו ואין דבריהם נראים עכ"ל [המאירי מזכיר הל' זו עוד הפעם בבית הבחירה (ביצה כ"ה ב' ד"ה אין הסומא ושם לא כתב ענין השמירה כלל) וכתב בשו"ת באר משה שנראה מדבריו דכל היכא ששם על גופו דבר העשוי לשמירה לא הוי משאוי ושרי שהרי באופן הנזכר השמירה היא רק שלא יברחו משוביהם א"כ כ"ש שבאופן ששם על גופו דבר מסוים בכדי לשמור על עצמו

קו המידע של ארגון בעזרת השם

מבצע המיליון

עדכון על פרויקטים חדשים

שיעורים חרבני הארגון

השארית הודעות לרבנים

הצטרפות לפעילויות הארגון

03-3137868

העולה מדברינו להלכה ולמעשה, ראשית לענין מקל הליכה ודאי דכל ההיתר כדברי מרן השו"ע הוא רק באופן שאינו יכול להלך זולתו ולא כמתקן פסיעותיו. ולהלך על שלג או על מדרון כיוון דבזמנינו כידוע רובם של רחובות אין בהם דין רה"ר דאורייתא, א"כ שרי לסמוך בזה על הט"ז וסיעתו שמתירים בזה.

ולגבי מכשיר שמיעה ומשקפיים ראשית לכו"ע חייבים להיות מהודקים על אזנו ועיניו דלא אתי לאיתויי וכדברי האחרונים, ומלבד זאת רק באופנים שנצרך למשקפיים מאוד ומסתכן זולתם, וה"ה במכשיר שמיעה, אך באופן שלובשם להרווחה בעלמא ודאי שיש מקום גדול להחמיר, וכ"כ המשנה הלכות והבאר משה ועוד אחרונים.

ברה"ר כדוגמת קמיע של מומחה עיקר ההיתר הוא דהוי כתכשיט לחולה וה"ה בנדו"ד דהמשקפיים ומכשיר השמיעה הוי תכשיט לחולה ולכן התיר הגרש"ז אויערבך להלך בשבת עם מכשירי שמיעה וכן עם משקפיים. ובשו"ת מן השמים נשאל ממש בדין זה וכתב אודות אנשים שרצו להלך עם טבעת זהב בומרם שהוא שומר עליהם כדין קמיע מומחה וענו לו "לא תיגע בו יד" וכוד הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו, ואסר. ומלבד מאי דנפסק דלא בשמים היא, אולי היה מקום לחלק, דמנין להם שזהב שומר כשן החרגול וכו' ואולי משום דלא הוכח כקמיע של מומחה נאסר משא"כ במשקפיים ובמכשיר שמיעה שהוכח מעל כל ספק יעילותם.

תובנות

קביעת עיתים לתורה בחשק - ביטול היצר

לגבי גבינות שגובנו על ידי שאור [שהוא חמץ המקשה ומעמיד אותם] אותו חמץ - אפילו אם הוא מעט מאוד - לא בטל ברב הגבינה [עיין בבית מאיר סימן תמב סעיף ה, שמעמיד ודבר הנותן טעם יסודם אחד משום נתינת טעם]

ההסבר לכך הוא היות והיצר הרע בא כביכול לתת "טעם" בחיים, וככל שהאדם נותן מקום לאותו טעם האסור, הרי הוא לא בטל לעולם, וכנגד זה אומר הקב"ה: "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין" (סוכה נב). כלומר אם האדם ירגיש טעם טוב בתורה, שוב לא ירגיש בטעם היצר, וכפי שאומר החזון איש באגרת, שאין תענוג בעולם שיכול להתמודד עם התענוג האצילי של לימוד התורה הקדושה. - ואז תבוא האפשרות לבטל את היצר, שגם אם יבוא להכשילו, אם יהיה ראשו ורובו בתורה, אפילו אם לא "כולו" והיצר עדיין נכנס בין החרכים, מכל מקום טעם התורה גובר והיצר כבר לא נחשב טעם החיים, וממילא בטל ברב תורה.

כדי לבטל את היצר צריך קודם שלא תהיה לו נוכחות ניכרת

סיבה נוספת לכך שהיצר אינו בטל, משום שהלכה היא בהלכות תערוכות שכאשר האיסור ניכר וידוע, לא ניתן לבטלו אלא צריך להוציאו, וכל דין ביטול ברוב או בשישים היינו דווקא כאשר האיסור לא ניכר - והנה אם היצר ניכר באדם ונוכחותו מורגשת ומודעת, לא ניתן לבטלו, - אולם כאשר הוא נימוח ולא ניכר ומורגש הרי הוא בטל.

ואלו דברי חז"ל "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ" שהרי אומר הנביא "הלא כה דברי כאש" וביכולת התורה להתיכו ולפוצצו לבלי היכר והרגש שהוא קיים כלל, - וכאשר הוא לא ניכר בטל הוא ברוב התורה שבבית המדרש.

מסקנת הדברים: כאשר יהודי קובע עיתים לתורה בבית המדרש, ולומד בזמן זה בחשק רב כפי יכולתו, זו ערובה לביטול היצר.

פי מה שאומר הזוהר הקדוש שהחמץ רומז ליצר הרע, ולכן אסור להשאיר ממנו אפילו משהו.

נראה כי שני טעמים אלו יסודם בכך שגם החמץ וגם היצר שניהם קבועים אצל האדם לא יסורו ממנו, שהרי המציאות היא שהלחם הוא חק אצל האדם כל השנה ולא בדלים ממנו, - גם היצר יושב באורח קבוע בין מפתחי הלב, מיד בצאת האדם לעולם מגיע היצר שלפתח חטאת רובץ, - ולא עוזב אותו אף פעם כדברי חז"ל "אתה ישן לו והוא ער לך" - ולכן החמץ לא בטל ברוב, כי הוא קבוע, ורומז ליצר שהוא קבוע, והרי הוא כמחצה על מחצה ואין כאן רוב.

הפתרון לביטול היצר הקבוע - קביעת עיתים לתורה

יוצא אם כן, שכאשר אדם לומד תורה לא בזמן קבוע, הרי היא בטילה ברוב של דברים בטלים, ומצד שני היצר הרע לא בטל אפילו במשהו, והוא כמחצה על מחצה תמיד, - והרי לימדונו חז"ל שהתרופה הטובה ביותר כנגד היצר הרע היא לימוד התורה, "נצחו מוטב - לא נצחו יעסוק בתורה" (ברכות ה ע"א) - לכן מוכרחים לקבוע עיתים לתורה, ובכך לא תהיה התורה בטילה, ויוכל לגבור על היצר.

סיבה נוספת לאי ביטול חמץ ויצה"ר - טעם החיים

בהלכות תערוכות ישנה הלכה שדבר הנותן טעם באוכל כגון תבלין, - אם אותו תבלין אסור, אינו בטל (חולין ו ע"א), - כך גם הדין בהלכות פסח (תמב ס"ה)

כתבו בעלי התוספות במסכת סנהדרין

(דף ז ע"א): אם אדם עסק בתורה, אבל לא קבע עיתים לתורה, אצלו השאלה הראשונה בבית דין של מעלה תהיה על משא ומתן באמונה, ושאלה השנייה היא: "האם קבעת עיתים לתורה?"

מכאן אנו למדים שמלבד המצוה החשובה ללמוד תורה, יש ענין חשוב שיהיה זה זמן קבוע ללימוד, ולא כפי המזדמן, אפילו אם סך שעות הלימוד יהיה שווה.

אלא שהשאלה מתבקשת מדוע צריך "לקבוע" עיתים לתורה?

ומדוע זה כל כך חשוב עד שזו היא השאלה השנייה בסדר השאלות בבית דין של מעלה?

סיבת הצורך לקבוע זמן ללימוד תורה

הדברים יובנו על פי מה שכותב הפלא יועץ (אות ק) שכאשר אדם קובע עיתים לתורה חל עליו הדין של "כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" (כתובות טו ע"א. כלומר כל איסור הנמצא קבוע במקומו ואינו זז, אפילו אם יהיו איתו הרבה דברי היתר, הוא לא בטל ברוב, דין זה נלמד מפסוקים) - ונחשב לו כאילו למד תורה חצי מהיום. - כיון שהרבה פעמים רוב היום עובר בדברים בטלים, וגם אם האדם לומד תורה הרי זה בטל ברוב דברים בטלים - על כך באה קביעת עיתים לתורה כדי להחיל בזה את הדין האמור בדיני ביטול ברוב "כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" ויחשב לו שלמד תורה חצי מהיום. (ביאור זה מובא גם בשם הגאון מפאפא בהקדמת ספר קרן לדוד).

מדוע חמץ לא בטל אפילו במשהו

ההלכה היא שחמץ אינו בטל כלל, ואוסר אפילו במשהו גרגר חמץ, וכמה טעמים נאמרו בראשונים בסיבת החומרה, נאמר כאן שניים: הראש (עבודה זרה פרק ה סימן ל) כותב שהיות ורגילים לאכול מהחמץ כל השנה ולא מתבדלים ממנו אף פעם, לכן החמירו לומר שלא בטל ברוב ולא בששים, אלא אוסר אפילו במשהו.

הרדב"ז (שו"ת הרדב"ז תקעז) כתב שלא מצא טעם המניח את דעתו לחומרא זו אלא על

מוסר אבות

הרב יצחק בן נאים שליט"א

ועשו סייג לתורה

ויהרוג אותו - אין לחייל עוון. ואדרבה בשערים יהללוהו כאיש גיבור חיל העומד על משמרתו כראוי. והסיבה לכך שאם לא יהיה לחייל רשות לחרוץ משפט - שווא שקד השומר. כי יתעללו בו כל הפוחזים כרצונם, כיוון שאינו אלא חייל פשוט. מה שאין כן אדוני המושל אשר עצם מעלת כבודך היא לשמירה טבעית, ולא צריכה לך הרשות לעשות דין לעצמך, להרוג את מי שלא יציית לפקודתך.

וכך הדבר בדברי חכמינו העושים משמרת לדברי התורה. והם בגדר שומרי משמרת הקודש, צריכים שמירה גדולה מהם, לבל יזידו אנשי לצון לעבור על דבריהם. ולכן אמרו: חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, וכן עונשם חמור יותר מדברי תורה, אשר בלאו הכי נשמרת בלי עונש חמור.

סיפר רבנו הבן איש חי זיע"א: מעשה שהיה בבעל מלון אחד, שהיו לו חדרים הארחה לכל סוחר ועובר אורח,

לבעל המלון הייתה בת אחת יפה עד מאוד, והייתה יושבת שם בחדרה המיוחד לה, ולא הייתה יוצאת מפתח חדרה החוצה. ואביה ציווה עליה, שאם ייגש איש אחד מהאורחים לחדרה כדי לתת לה איזה חפץ במתנה, לא תקבל ממנו אפילו אם ייתן לה חפץ יקר ערך מאוד, מפני שיתכן שאותו האיש רוצה להיכשל עמה בעבירה, ולכן הוא מפתה אותה על ידי דברים יקרי ערך.

הבת הייתה שומרת מצוות אביה, ולא הייתה מקבלת מיד אדם מאומה. יום אחד הגיע למלון ההוא סוחר אחד, שהייתה לו סחורה יקרה מאוד תכשיטי נשים נדירים שהיו משובצים באבנים טובות ומרגליות, שלא נמצאו כמותם באותו מקום.

חדרו של אותו סוחר, היה קרוב לחדרה של הבת, וחלון חדרו פונה לחלון חדרה. והנה כאשר הוציא הסוחר את סחורתו מתוך התיבה, והיה מסדר אותם יפה זה ליד זה, ראתה הנערה מחלון חדרה את תכשיטי הנשים, והיו לפלא בעיניה, שכן לא ראתה תכשיטים כגון אלו מימיה.

אותו סוחר בראותו את יופייה של הבת, חשק בה מאוד, וחשב בליבו לתת לה שני צמידים ושני נזמים יקרים במתנה, כדי שיוכל לקנות את ליבה, ולאחר מכן יוכל לפתות אותה לדבר עבירה.

נגש אליה ואמר לה: הנה לך צמידים ונזמים אלו במתנה. הבת, על אף שהייתה שומרת מצוות אביה שציווה עליה לא לקחת מיד איש מאומה, חשק ליבה באותם תכשיטים, ולקחה אותם מידו נכנסה מהר לחדרה והסתגרה בו.

למחרת נגש הסוחר אל חדר הבת כדי להיכנס אצלה ולפתות אותה לדבר עבירה, והנה הוא סגור ומסוגר, הבחורה נעלה את חדרה וסגרה החלונות, והיא יושבת בחדרה אין יוצא ואין בא, כי הייתה יראה מהאיש ההוא, פן יעז פניו להתקרב אליה בגלל המתנה שנתן לה.

כאשר ראה הסוחר שאינו יכול לגשת אליה, חרה אפו ואמר בלבו: כשם שהיא רמתה אותי, כך אני ארמה אותה.

כשהאיר הבוקר, ועדיין כולם נמו את שנתם, החל הסוחר לצעוק בקולי קולות צעקה גדולה ומרה, ואמר: "נגנב מסחורתי שני צמידים, ושני נזמים!!"

מיד החלו לחפש את התכשיטים בחדרי האורחים ובכליהם, עד שהגיעו לחדרה של הבת, ושם נמצאו התכשיטים, וחשדו בה שהיא גנבה אותם.. הודיעו זאת למשטרה, והבת נלקחה לבית הכלא למקום שכל הגנבים אסורים שם.

אמרה הבת: נלקחתי לבית הכלא למרות שלא עשיתי כל עוול, אך צדיק ה' בכל דרכיו, כי אני גרמתי זאת לעצמי שקבלתי מיד האיש ההוא מתנה, ולא שמרתי על מצוות אבי שציווה שלא לקבל מתנות.

כך גם לענייננו, מי שאינו עושה גדרים לעצמו, ומרשה לעצמו לקחת מתנות מהיצר הרע, הרי בסופו של דבר ייתפס בקלקלתו, ויגלה את טעותו על שפרץ את הגדר.

בציווים השלישי מזהירים אותנו אנשי כנסת הגדולה: "ועשו סייג לתורה". משמעות המילה "סייג" היא גדר, השומרת על אשר בתוכה. היא מסמנת היכן הגבול, המקום שממנו והלאה האדם נותר חסר הגנה.

כך מטרת הסייגים היא לתת לאדם גבול להרחיק אותו ממקום הסכנה, לשומרו מפני נפילה בשבי תאוותיו או היכשלות בחטא מבלי משים. עשיית גדר וסייג היא למעשה דבר הגיוני התואם את קו מחשבתו של האדם. כמו שאדם שומר על דבר יקר ערך כעל בבת עינו, וככל שהדבר יקר יותר, כך תרבה שמירתו.

ההכרח לעשות סייג לתורה, מוזכר כבר בתורה עצמה, על הפסוק: "ושמרתם את משמרתתי". דרשו חז"ל (יבמות כא.) "עשו משמרת למשמרתתי", עליכם להציב גדר להרחקה כדי שלא לפגוע חלילה בגופי תורה.

שאל ר' לייב חסיד מטלז את רבינו הגר"א מוילנא. בשופטים נאמר: "וירד שמשון ואביו ואימו תמנתה, ויבואו עד כרמי תמנתה, והנה כפיר אריות שואג לקראתו, ותצלח עליו רוח ה', וישסעהו כשסע את הגדי, ומאומה אין בידו, ולא הגיד לאביו ולאימו את אשר עשה". ולכאורה הדבר לפלא, והלא מפורש בפסוק שמשון ירד עם אביו ואימו תמנתה. ויחידו הגיעו לכרמי תמנתה. וא"כ הלא ראו גם אביו ואימו שמשון שסע את הארי, וא"כ מפני מה היה צריך להגיד לאביו ואימו את אשר עשה?

השיב לו הגר"א נאמר בכתוב: "והנה כפיר אריות שואג לקראתו" - ולא כתוב "לקראתם". משום שכשהגיעו אל כרמי תמנתה מוכרח היה שמשון לפרוש מהם ולהקיף את הכרם דרך עבותות היער, שהרי נזיר היה, וכבר אמרו חז"ל: "לך לך אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב". ומשום כך לא ראו אביו ואימו ולא ידעו שהיה כפיר אריות שואג לקראתו, ושהוא שסע אותו כשסע את הגדי. כיון שעשה משמרת למשמרתתי - גדר והרחקה, והקיף את הכרם, ולא המשיך יחד עם הוריו לתוך הכרם.

התפקיד לדאוג להצבת גדר שתרחיק את האדם מן העבירה, מוטל בראש ובראשונה על האדם עצמו. תקנות חז"ל הן סייגים לכלל הציבור, ואינן מרפאות את חוליי כל יחיד ויחיד, רק האדם עצמו יכול לדעת מהי התרופה הטובה ביותר לחוליו. מי כמוהו מודע לחולשותיו, ומכיר את יכולותיו ומגבלותיו - לב יודע מרת נפשו. אשר על כן, מוטלת על כל אדם החובה לגדור את עצמו, באותם דברים שהוא יודע שהוא קל להיכשל בהם.

וכן מוצאים אנו שחכמינו ז"ל תיקנו סייגים וגדרים כדי להרחיק את האדם מן העבירה, לדוגמא: הזהירו חכמינו את האדם שלא יקרא לאור הנר, כדי שלא יבוא להטותו ולתקנו ויעבור על חילול שבת, וכך כאמור ראוי לכל אדם לגדור את עצמו.

מעשה ברבנו יהונתן, ששאל אותו ההגמון של ווינה. איך ייתכן שמצוות חכמים שהם בשר ודם, העובר עליה חייב מיתה (עירובין כא): יותר ממצוות אלוקים חיים שבתורה, שהם עשה או לא תעשה, ואין חייבין עליהן מיתה? השיבו רבי יהונתן, הנה אדוני מושל גדול ונכבד וקרוב למלכות, אם תגזור עלי כעת: צא מפני! ולא אציית לפקודתך. אף על פי שיש ברשותך להכות אותי או לאסרני במאסר, אבל להורגני אין ברשותך. ואם תהרגני יעניש אותך המלך בעונש גדול, כי לא ניתן פשע כזה להריגה.

אבל, אם יעז אדם להיכנס לארמון המלך ללא רשות, החייל שעומד על המשמר - בפתח הארמון, יצעק עליו לבל ייכנס. והאדם לא ישמע בקול החייל, החייל יירה עליו

שו"ת בקצרה

שאלות שבאו לפני
דייני בית הדין "בעזרת השם"

מנהל מוסד במכירת חמץ

שאלה: מנהל מוסד חינוכי המקבל מהרשויות חבילות חמץ עבור התלמידים, והסמכות לפעול ברכוש המוסד ניתנת ביד המנהל, ולפי שיקול דעתו למכור וכדומה - השאלות הן א) האם כאשר שכח לבער או למכור את החמץ לפני פסח הוא העובר באיסור 'בל יראה ובל ימצא' אע"פ שהחמץ אינו ממונו האישי, אלא בסמכותו? ב) האם כאשר שכח ולא מכר את החמץ נאסר לתלמידים?

תשובה: א) מנהל המוסד אינו עובר באיסור בל יראה ובל ימצא, על אף סמכותו לפעול בחמץ כפי שיקול דעתו. ב) אמנם אם לא נמכר החמץ נראה שראוי להחמיר בו כדין חמץ שעבר עליו הפסח.

המקור לכך מדין גזבר של הקדש שיש בסמכותו לפעול בהקדש לתועלת ההקדש כפי דעתו, ודינו כבעלים על ההקדש, כמבואר בירושלמי (תרומות פ"א ה"ה) "אמר רב אידי גזבר כמאן דאינון בעלים" שם מדובר לענין הפרשת תרומה שעל אף שצריך להיות בעלים כדי להפריש, גזבר ההקדש יכול להפריש, כי דינו כבעלים - וכן נקט להלכה בשו"ת עונג יו"ט (ק"ב) בדין גזבר, וכן נקטו להלכה בשו"ת שבט הלוי (ח"ה יו"ד קעב) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ט ק"א), ושו"ת קנין תורה (יו"ד ק"ד), לגבי מעשר פירות הנמצא ברשות השלטון שהם בעלים בבעלות כללית. וראה עוד בספר הבהיר 'משפט המכירה' להגר"ע טולדנו. עמ' רעג.

ואמנם על אף שמנהל המוסד לא עובר על בל יראה, מ"מ מוטלת עליו האחריות למכור או לבער את החמץ הן כדי שלא יעברו עליו אחרים, והן שלא יחשב חמץ שעבר עליו הפסח, ויאסר - והיינו כי דין חמץ שעבר עליו הפסח אינו תלוי בשאלה אם עברו עליו באיסור ב"י וב"י [כ"כ בפמ"ג בפתיחה כוללת, ובשו"ת חלקת יואב סימן יט, ובשדי חמד אסיפת דינים מערכת חמץ ומצה, סימן ח אות מג, הביא שיש חולקים] זאת ועוד, שכאן אף שהמנהל אינו עובר, יתכן שהרשויות שהוא בבעלותם עוברים (אם בעלותם הינה יותר מגזבר), או התלמידים אם זכו בו הם או הוריהם - שהרי חמץ זה אינו הפקר, ואינו ממון שאין לו תובעים כממון עניים שביד הגזבר, או כמתנות כהונה, שאינם בבעלות שבט הכהונה כפי שהסיק בשו"ת חלקת יואב (סימן יט) - אלא כאן זהו ממון הניתן לתלמידים, ואם לא זכו בו עדיין הרי הוא של הרשויות - וכן פסק הגר"ש וואזנר (הובא בקובץ בית הלל ד עמוד עט) למנהל ששכח למכור שיחליפו בחמץ של גוי - אמנם בשעת הדחק ניתן לסמוך על המכירה הכללית שעושה הרבנות הראשית מדין 'זכין מאדם' גם לאלו ששכחו.

בברכה הרב צבי דידי.

ואע"פ שנחשב הגזבר כבעלים להפריש תרומה, אמרו חז"ל (פסחים דף ה ע"ב) "לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה" והיינו חמץ של הקדש, [לאחר שבא ליד גזבר כמבואר בתוספות פסחים דף מו ד"ה והואיל] גם אמרו חמץ של הקדש אין צורך לעשות לו מחיצה הואיל ובדיילי מיניה, הרי שמצד בל יראה לא עובר הגזבר, אע"פ שהוא בעלים בבעלות מסוימת, והסיבה היא

אשה המסרבת לעבוד בעבודות הבית

שאלה: אודות אשה שעזבה מקור מים חיים והלכה לחצוב בורות נשברים אשר לא יכילו המים ותשוקתה להיות 'אשת קריירה' - ואומרת לבעל איני ניזונת ואיני עושה, אם פטורה מכל מלאכות הבית, ובכלל זה מחיוב הנקה שמסרבת להניק את בנה?

תשובה: דבר זה במחלוקת שנוי דלרוב רבותינו ראשונים, גם באומרת איני ניזונת ואיני עושה חייבת מ"מ במלאכות הבית ובכלל זה גם החיוב להניק את בנה. ולקצת מרבתינו הראשונים גם מחיובים אלו יכולה לפטור את עצמה ועיין למאור עיננו מרן הראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ב אבן העזר סימן יא אות ח) שנשאר בזה בצ"ע. ע"ש. ומ"מ המתעקשת יכולה לטעון קים לי כהני רבוותא שפטורה מכל וכל, ואי אפשר לכופה, וכל שכן לחייבה להניק את בנה ביחוד שמצויים כיום תחליפי חלב ומוכנה

בברכה הרב אפרים כחלון.

תבע את חברי בערכאות בהיתר, ופסקו לו יותר מהאמת ע"פ דין

שאלה: מי שתבע את חבריו לערכאות בהיתר, ופסקו הערכאות לתת לו מממון חבריו יותר ממה שמגיע לו ע"פ דין תורה, האם יכול ליטול את אותו הממון.

תשובה: כיון שיש בזה פלוגתא בפוס' נראה שיש לאסור ליטול ממון שנתנו לו הערכאות, כל היכא שלא היה ראוי לו לקבל ממון זה לפי דין תורה, אולם בדיעבד אם כבר קיבל הממון ומחזיק בו, אינו חייב להחזירו לבעל דינו, דעכ"פ המוציא מחבירו עליו הראיה.

בברכה הרב שלמה שרביט.

מזון שהתקלקל תוך כדי השליחות

שאלה: שליח התבקש להעביר מזון לשבת, לבית בו חגגו אירוע שמחה, - המשלח הודיעו שזה מזון רגיש למזג אויר חם וצריך להגיע ללא עיכוב בדרך אם מזג האויר יהיה חם - בדרך היה פקק תנועה, והשליח שהה בדרך שעות ארוכות, דבר שגרם למזון להתקלקל - המשלח תובע את מחיר המזון - השליח טוען שלא חשב שיהיה כזה יום חם מהרגיל, זאת ועוד שלא הוא אשם בכך שהיה פקק, והוא פטור מדין אונס, ודורש גם תשלום עבור עבודת שליחותו, הדין עם מי?

מוקדמות או בשעות הערב בהם מזג האויר יותר נוח, והתנועה זורמת, והיות ולא נהג כך, הרי זו פשיעה ולא אונס, לכן חייב [ואמנם הש"ך מציין לספר אגודת אוזב שכתב לא לסמוך על דברי המהרי"ק שהוא עצמו הסתפק בדבר, הנה מרן הב"י הביאו ופסקו בשו"ע כהלכה פסוקה, ואין לומר קים לי נגד דברי מרן השו"ע - גם ערוך השולחן כתב שאין לחוש לכך והמהרי"ק פסק את דבריו, (הן אמת שבסוף התשובה כתב מהרי"ק לא לסמוך על דבריו, אך נראה שכתב כן מהיותו מיראי הוראה כפי שכתב גם בתחילת התשובה, ועכ"פ הב"י פסק כן).

כל זאת כמובן דווקא אם לא הוגבל השליח להעביר את המשלוח מיידית בשעות החמות והפקוקות שאז בוודאי הדין עמו.

בברכה הרב צבי דידי.

תשובה: לפי המתואר בשאלה - נראה כי השליח לא נחשב אנוס, ולכן לא די שמפסיד את שכרו, אלא מחויב בתשלום על הפסד המשלוח - כך מבואר בשולחן ערוך חו"מ סימן קפז ס"ד: "נתן מעות לחבירו לקנות לו חטים, וכן עשה, ושם החטים בבית אחד ונרקבו מחמת גשמים שירדו עליהם, חייב לשלם" - ומקורו משו"ת מהרי"ק (סימן קנא). שם הוכיח המהרי"ק שירידת גשמים זה דבר מצוי והיה על השליח להעלות כך על דעתו ולהשמר מכך, ומכיון שלא נהג כן הרי זו פשיעה ולא אונס, וחייב.

ולכאורה הוא הדין כאן, בקיץ "ימים חמים מהרגיל" הם דבר שכיח בארצנו, והם בדרך כלל הימים הרגילים - כמו כן פקקי תנועה הם דבר שבשגרה בשעות מסוימות, - והיה עליו לנסוע בשעות

לוה או שאר בעלי חובות שמסתפקים אם פרעו חובם

שאלה: יש לי ספק אם אני חייב לחבר שלי סכום מסויים של כסף, כיצד עלי לנהוג.

לא פרע.

ואמנם עד כאן כתבנו במקרה בו הלוה זוכר שנטל הלוואה, והוא מסתפק אם פרע אותה, אולם אם הלוה מסתפק על עצם ההלוואה, שאינו בטוח כלל שנטל הלוואה, בזה הלוה פטור מדינא גם אם המלוה טוען שברור לו שהלוה חייב לו, אבל חייב לצאת ידי שמים. ועי' במש"כ בזה באריכות בשו"ת אמת ליעקב ח"א סי' כז.

בברכה הרב שלמה שרביט.

תשובה: יש לברר מאיזו סיבה נוצר החוב (אם אכן יש חוב), שאם מדובר בהלוואה, ומסתפק הלוה אם פרע למלוה את החוב, בזה יש לומר שאם גם המלוה מסתפק אם נפרע החוב, הלוה פטור מדינא, אולם יש לו חיוב לצאת ידי שמים בסכום עליו הוא מסתפק. ואם המלוה טוען שברור לו שעדיין לא נפרעה ההלוואה, הלוה חייב מדינא, כיון שגם הלוה מודה שנטל הלוואה וכל מה שהוא מסתפק הוא על הפרעון. ואם המלוה טוען בבירי שההלוואה נפרעה, בזה הלוה פטור אף לצאת ידי שמים, גם אם הלוה אומר בבירי שעדיין

'גניבה מחברות האשראי'

שאלה: חברות אשראי המעניקות מתנת הצטרפות למי שעושה כרטיס אשראי אצלם, האם אפשר להצטרף רק כדי לקבל את מתנת ההצטרפות ומיד לבטל את הכרטיס?

לחוש. ועיין בשו"ת ודרשת וחקרת (ח"ו חו"מ סימן כה אות ב) שציידד שנחשב כאבידה מדעת. [ובענין זה כבר עמדנו לעיל בתשובה אודות השימוש בגוביינא ומשם בארה]. ומה גם שיש סברא לומר שדעתם בעסקה זו לנסות לשכנע את הלקוחות ולפתותם להמשיך להשתמש בכרטיס זה, ועל עצם זה מוכנים לתת את מתנת ההצטרפות.

בברכה הרב אפרים כחלון.

תשובה: בשו"ת תשובות ישראל טויב (ח"ד עניינים שונים סימן קכו) כתב לאסור איסור בזה. אמנם בשו"ת ישיב יצחק שכטר (חלק לט חו"מ סימן יז) נשאל בזה, והעלה דיש להקל כשבעלי האשראי גוים או אינם שומרים תורה ומצות, בצירוף שהמס מנכה להם את ההפסדים. ולא מפסידים מזה. עכ"ד. אמנם נראה לדינא שמכיון שלא מתנים שום תנאי עם מי שעושה כרטיס אשראי, ומצוי הדבר שיש כאלה שנוהגים כן, מסתבר שהעיסקה מראש היא אדעתא דהכי, ואין

נתבקש להחנות את רכבו של שכנו, ופגע ברכב סמוך

שאלה: ראובן התקשה להחנות את רכבו במקום צר בין ב' רכבים, וביקש משמעון שיחנה עבורו

המקובל האלוקי הרב יצחק כדורי זי"ע בירך עליו בתוספת מים שבירך עליהם הבבא סאלי זי"ע

.....
ניתן לשלם מכספי מעשר
להשיג בטלפון - 054-2822755

יין זה בירך עליו מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל ב-אלפי בריתות במשך 15 שנים מרן הרב חיים קנייבסקי בירך עליו ב-2 סיומי ש"ס

.....
נותרה כמות מצומצמת בלבד לתורמי הארגון

את הרכב, וכשעשה כן שמעון נתקל עם רכבו של ראובן ברכב סמוך שחנה שם. עתה באו ראובן ובעל הרכב הסמוך לתבוע את שמעון.

תשובה: כיון שהיתה פעולתו של שמעון בחינם וברשותו של ראובן, ולא פשע שמעון להדיא בנהיגתו, פטור על מה שהזיק את ראובן, אולם יש לחייבו על מה שהזיק את הרכב הסמוך וכדין מזיק

שחייב בכל כיוצ"ב. כנלענ"ד. ועי' במש"כ בזה באריכות בשו"ת אמת ליעקב ח"א סי' לא.

בברכה הרב שלמה שרביט.

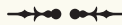

שאלה: האם מותר לברך ברכת האילנות על אילן שיש חשש שנעבד בשבת?

תשובה: בעניין הנאה ממלאכת שבת, הלא ידוע שאיסור הנאה ממלאכת שבת הוא רק מדרבנן, דמדאו' ליכא איסורא, עיין בשו"ת יביע אומר (חלק ו אורח חיים סימן לד אות ב), אם כן כשיש בזה חשש, אפשר להקל, דהוה ספק באיסור דרבנן ולקולא. ובייחוד דשייך כאן גם את עניין מצות לאו להינות ניתנו. ועיין בשו"ת יביע אומר (חלק ה - אורח חיים סימן כ) שהעלה שמותר לברך על עצי ערלה ברכת האילנות. ודון מיניה. ועיין בחשוקי חמד פסחים (דף קיא עמוד א) שהעלה שאילן שניטע בשבת אין לברך עליו כיון דחייב לעוקרו.

עכ"ד. [וכיוצא בזה כתב בשו"ת אור לציון חלק ג - הערות פרק ו - דיני ברכת האילנות, אודות אילן שנטעוהו בשביעית שאין לברך עליו ברכת האילנות כיון שחייבים לעוקרו], שאין לברך ברכת האילנות על אילן שנטעוהו באיסור בשנת השביעית, כיון שקיומו נגד רצון הבורא. ומימילא דבספק שהוא מדרבנן לא חייב לעוקרו ושפיר יכול לברך עליו.

בברכה הרב אפרים כחלון.

שאלה: כשעושים ברכת האילנות ברוב עם, האם מותר לכתחילה שאחד יברך הברכה ברמקול, ויוציא את כולם?

תשובה: עיין בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ט) לאחר שהאריך לבאר איך עובד הרמקול, והוכיח שהרמקול אינו מעביר את קול האדם, אלא שזה קולות חשמליים, וע"כ אי אפשר לצאת ידי חובה על ידי שמיעה ברמקול. וכ"כ מרן הראש"ל הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יחוה דעת (ח"ג סימן נד), ובשו"ת יביע אומר (ח"א סי' יט אות יח) שהיושבים סמוך אל השליח - ציבור הקורא את המגילה דרך הרמקול, שאף בלעדי הרמקול היו שומעים היטב את קריאת המגילה מפי הש"צ יוצאים ידי חובתם. ואולם במקום דוחק כגון שיש ציבור גדול ולא כולם יודעים לומר את הברכה וכדומה, כתב

הגר"ח"ד הלוי זצ"ל בשו"ת מים חיים (חלק ב סימן מג), שיש לסמוך על דעת גדולי הפוסקים בדורנו, שביניהם הגר"צ פ"פ פרנק והגר"מ פיינשטיין (למרות הסתייגותו) והחזון - איש ועוד ולהתיר. עכ"ד. [ושם דן לגבי קריאת המגילה ודון מיניה לנ"ד בכל שכן]. וכן דעת הגאון מנחת אלעזר מונקאטש (ח"ב סימן עב), להתיר שמיעה ברמקול, ואפילו לגבי קריאת המגילה. ע"ש. וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות (כרך א סימן קנה), ובספר חשוקי חמד סנהדרין (דף מ עמוד א),

בברכה הרב אפרים כחלון.

שאלה: אם קבע תור לעשות ניתוח על העיניים, שמועיל להסיר לגמרי המשקפיים, ויוכל לראות היטב בלי משקפיים כלל, האם יחכה כעת לברך ברכת האילנות עד שיעשה הניתוח, ויברך הברכה בלי משקפיים, שזה לכאורה יותר מהודר, ואע"פ שיפסיד לברך בראיה ראשונה שמעכב לפי שיטה אחת?

תשובה: ראייה במשקפים אין בה שום חשש להלכה וכמבואר בספר בית דוד על הלכות שחיטה (סימן א סעיף ד ביסוד הבית אות א), ובשו"ת באר משה ירושלמסקי (ח"ב מאמר זכרון טוב עמ' שלג אות טו), ובשו"ת יביע אומר (חאו"ח ח"א סימן ז אות ג ובסימן יח אות ח), ספר חזון עובדיה

(ט"ו בשבט עמוד תצא ובהערות שם), ולכן בודאי שלא ימתין ויברך מיד כשרואה.

בברכה הרב אפרים כחלון.

שאלה: ובכלל יש לעיין אם יש הידור לעשות ניתוח על העיניים כדי להוריד המשקפיים לגמרי, ויוכל לברך יותר בהידור על הראיה בברכת האילנות, וכן עוד מצוות שקשור לראיה, כגון ברכת הלבנה, ברכת מאורי האש?

תשובה: לא יכניס עצמו לניתוח מטעם זה, שאע"ג שאומרים הרופאים שאין בזה בד"כ סכנה, מ"מ הא חז"ל אמרו בגמרא בע"ז (דף כח ע"ב), דשוריני דעינא בליבא תלו [ומטע"ז העלתי בס"ד בשו"ת אך טוב לישראל (ח"ב סימן ד) דגם על סכנת עין אחת מחללים

שבת. ע"ש]. וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (חלק כא סימן סד אות ז) לגבי ברכת הגומל אחר ניתוח בעיניים. וא"כ מה לו ולצרה זו.

בברכה הרב אפרים כחלון.

אל אהינו בית ישראל די בכל אתר ואתר ה' עליהם יחיו

הנה

נתעוררנו בדבר תקנותיהם הנשגבות של גדולי ישראל בעניין החשיבות והמעלה שיש לכל יהודי הקובע סדר לימוד יומי בלימוד 'הדף היומי' בתלמוד הבבלי, והדף היומי בתלמוד הירושלמי, והלימוד היומי ברמב"ם, שאין לשער את גודל התועלת שצמחה מזה לכלל ישראל, שנתרבתה תורה בעולם באופן נפלא.

וידועים דברי רבינו הרמב"ם בפרק א' מהלכות תלמוד תורה: כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול שתשיש כחו, ואפילו עני המתפרנס מהצדקה ומחזור על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה. וכן פסק בשלחן ערוך יורה דעה סימן רמו סעיף א'.

ואולם, היות וישנה חשיבות ראשונה במעלה בלימוד השלחן ערוך, היות וכל בית ישראל סמוכים על שלחן זה, וידיעת הכתוב בו הוא ודאי חובה קדושה על כל יהודי באשר הוא, הננו להכריז בזה ע"פ יוזמת נשיא בית דינו, כמוה"ר ר' יעקב זמיר שליט"א חבר ביה"ד הגדול, על יוזמת

'סדר לימוד השלחן ערוך היומי'

וכבר פשוט וידוע לכל בר בי רב, שלימוד ההלכה למעשה בשלחן ערוך ונושאי כליו, היא חובה קדושה על כל איש מישראל. וכבר אמרו במסכת מגילה דף כח ע"ב, כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ופירשו רבותינו האחרונים (ש"ך סי' רמו סק"ה, ושם בט"ז סק"ב), שהכוונה להלכות פסוקות על פי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים, וכמו שנתבאר בהרחבה במאמרו של נשיא הבר"ץ בתחילת עלון זה, והוסיפו לומר (שם) שבלא זה לא יוצאים ידי חובת תלמוד תורה.

וידוע מש"כ רבינו האריז"ל ש'הלכה' בראשי תיבות 'הריעו לה' כל הארץ'. ובזכות תורתנו הקדושה נוכח להגאל גאולה שלמה, ככתוב: "זכרו תורת משה עבדי", וסמיך ליה "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא".

הרב יעקב זמיר

הרב אפרים כחלון

הרב שלמה שרביט

הרב צבי דידי

